

Kontakt med läsekretsen

Trädgårdsamatörerna bilda sällskap.

Text block with small images and descriptions, including a pink peony.

FLORA & POMONA 1983. Includes a photograph of a garden and a small text block.

Text block providing information about the society's activities and membership.

1938

2013

Sällskapet Trädgårdsamatörerna 75 år

En byggnad som står kvar från den vackert gulliga År i Japan...

Fig. 3. Rödröt, Galea urceolata (Poir.) Brummit.

Välkommen i min Lustgård Evert Nilsson

STA:s KRETSAR	ÅR
SKÅNE	1963
SKARABORG	1964
BOHUSLÄN-DALSLAND	1969
ÄLVSBERG	1971
STOCKHOLM	1972
BLEKINGE	1973
ÖSTERGÖTLAND	1974
TAG – Göteborg	1977
DALA-GÄSTRIKE	1978
MÄLARDALEN	1979
UPPLAND	1979
VÄRMLAND	1979
NYNÄSHAMN	1980
HALLAND	1982
SÖRMLAND	1982
NÄRKE	1985
ÖLAND-SYDÖSTRA SMÅLAND	1989
ÖVRE NORRLAND	1990
SÖDRA SMÅLAND	1992
GOTLAND	1993
NORDÖSTRA SMÅLAND	1993
MITTNORDEN	1995
HÄLSINGLAND	1997
ÅNGERMANLAND	1999
H-I-H	2008

2013 – jubileumsår

Sällskapet Trädgårdsamatörerna bildades den 8 mars 1938 och i år fyller vi således 75 år.

Mycket vatten har runnit under broarna sedan dess. Från att ha varit en liten lokal sammanslutning i Stockholm har föreningen under dessa 75 år vuxit till att ha cirka 8 000 medlemmar i 25 kretsar som täcker hela landet.

På vårt ombudsmöte i Norrköping 2012, med representanter närvarande från samtliga kretsar, beslutades enhälligt att vi skulle ge ut en jubileumsskrift för att avspegla vår 75-åriga historia. Denna skrift skulle sändas ut till alla våra medlemmar. Och det är sannoligen en intressant utveckling föreningen har genomgått under årens lopp.

Att skriften kommit till stånd vill jag främst tacka Sven-Eric Blom, som bokstavligen grävt i riksarkivet efter material, samt Christina Fryle och Owe Jaktlund som sammanställt allt material och redigerat det till den härliga jubileumsskriften som ni nu håller i er hand. Så håll till godo och ha en trevlig stund när ni läser.

Askeby den 7 februari 2013

Karin Svensson Nygren
nuvarande ordförande

Innehåll

2	2013 – jubileumsår
4	Minnen från de första åren av Arvid J. Åhlin
6	Skriverier och medlemsvärning
8	Ett ömmande fall...
9	Etiketter – ett ständigt huvudbry
10	STA grönsaker och kriget
11	Logotypen med linnean
13	TrädgårdsAmatörens historia
17	H-I-H
18	Frölistan
19	Trädgårdsguider
20	Våra ordförande
23	Verksamheten
24	Sommarträffen
26	Växtmarknader
27	Mässor och utställningar
29	Resor
30	Publikationer
30	Digitalgruppen
30	Alebringsamlingen
31	SAL
31	Riksmöten
31	Trädgårdsamatörernas dag

Minnen från de första åren

av Arvid J. Åhlin

I samband med föreningens 50-årsjubileum skrev Arvid J. Åhlin, initiativtagare till bildandet av Sällskapet Trädgårdsamatörerna, ner sina hågkomster från de första åren. Texten publicerades i "Då växer det så rusligt...", jubileumsskriften som gavs ut i samband med 50-årsfirandet. Karin Berglund var redaktör för den fina lilla boken som numera är väldigt svår att få tag i. Därför har vi valt att här ta med den första delen av Åhlins text som handlar om hur det hela började.

Att jag redan vid 24 års ålder fick idén att bilda en förening för trädgårdsamatörer berodde främst på, att jag hade förmånen att få växa upp i omedelbar närhet till en trädgård. Min far hade en tjänstebostad vid Epidemisjukhuset i Stockholm och till denna hörde en trädgård som min farfar hade anlagt 1893 då sjukhuset byggdes.

Den bergiga tomten med utsikt över Bellevue och Brunnsviken lämpade sig väl för odling av stenpartiväxter. Det hade redan min farfar insett. Han planterade *Sedum spurium* vid sin "bergsbärså" och den växten har sedan spritt sig ända ner till Valhallavägen. Per Sigurd Lindberg konstaterar i "Stockholmsfloran" (1983) att "stadens rikligaste förekomst (av *S. spurium*) finns överflödande på bergsbranten som följer utmed NO sidan av Roslagsvägen och Valhallavägen.

Efter några års intensiv anläggningsverksamhet hade jag fått bergen att blomma. Det blev främst "torrbyggare" såsom *Sedum* och *Sempervivum* som planterades i skrevorna, men med hjälp av en tekniskt sinnad vän anlades också en damm och byggdes många fina stentrappor. Efter några år fanns det 500 katalogiserade arter i "bergspartiet" som vi kallade den del av trädgården där jag utvecklade min hobby.

På 1930-talet utgav Nordisk Rotogravyr "Allmän svensk trädgårdstidning" som jag läste med stort intresse. Av någon anledning besökte jag tidskriftens redaktör Sven Wetterberg, som hade sitt kontor i Ljunglöfs gamla snusfabrik vid (nuvarande) Sveavägen, där nu Skandia har sitt stora komplex. Han gav mig adresser till några medarbetare såsom Gösta Sjöberg, Täby, och A. S. Sunesson i Bankeryd, som redigerade amatörernas avdelning i tidskriften.

Gösta Sjöberg besökte oss våren 1937 och själv fick jag studera hans anläggning på föräldrarnas tomt i Täby. En gång då han skulle resa hem till Täby vandrade vi en stund på Valhallavägen vid Östra station och det var då jag föreslog min vän att vi skulle försöka bilda en förening för trädgårdsamatörer i Sverige.

Gösta hade en granne vid namn Helge Bergelius och han kände också Willy (Wilhelm) Öjarsson som var redaktör för den gamla fina tidskriften "Hem i Sverige". Helge och Willy adjungerades till vår interimsstyrelse som den 3 december 1937 samlades i mitt hem för att dra upp riktlinjerna för den nya föreningen

och dess bildande. Protokollet antyder att jag hade gjort upp en promemoria som underlag för vår diskussion och att vi var helt eniga om att vi borde utveckla tanken på en förening av riksomfattande karaktär.

Nu erinrar jag mig inte vem det var som hade hört talas om Einar Wibom, mäktig kommunalman i Solna (Råsunda), revisor i Riksräkenskapsverket och sedan 1927 ägare till fastigheten Solvik i Kummelnäs i Norra Värmdön. Vi förstod att det var rätte mannen att leda vår förening. Vi ringde Einar och fick tid att framföra vårt ärende vid besök på Riksrevisionsverket i ett aldrig hus på Riddarholmen.

Då vi bugande inför den mäktige gestalten hade gjort vår entré och framfört vårt ärende märkte Einar att våra blickar hade fixerats vid bokhyllan bakom hans arbetsplats. Där låg inte bara tjocka folianter som skulle revideras utan även ett stort antal frö- och plantskolekataloger.

Ja, sade Einar lite ursäktande, man kan ju inte sitta och revidera hela dagarna.

Katalogerna togs fram och det blev mera tal om växter och odlingsbetingelser än om vårt egentliga ärende. Hur som helst, då vi tackade "revisor Wibom" (titelbortläggningen skedde långt senare) hade vi löfte om att Einar skulle åta sig att vara ordförande vid ett konstituerande möte och kanske även i den blivande föreningen. Tidpunkten för vår första sammankomst fastställdes till den 8 mars 1938.

Tack vare våra kontakter med Wetterberg och Öjarsson gick det lätt att upprätta en förteckning över presumtiva medlemmar. Gösta Sjöberg åtog sig att skriva ett upprop och det föll på min lott att finna en lämplig vinjett till det cirkulär vi skulle sända ut.

Som systematiker och (blivande) standardiseringsman hade jag fascinerats av den tjeckiske författaren Karel Čapek och hans framtidsvisioner. I romanerna «Krakati» och «Salamanderkriget» hade Čapek skildrat människans vanmakt inför de krafter hon frambringat. Då vi nu i dag hör ordet robot vet vi kanske inte att ordet i sin nuvarande betydelse har Čapek som upphovsman. Men Čapek hade också skrivit den underbara lilla boken «Ett år i min trädgård». Där (i den danska utgåvan) fann jag nedanstående bild som skulle pryda vårt upprop. Jag skrev till Čapek i Prag för att få tillstånd till återgivning. I sitt vänliga svar önskade Čapek vår nya förening all lycka och vi fick tillstånd att använda bilden. Čapek avled 1938 vid 48 års ålder.

Det konstituerande mötet hölls i Industriförbundets hus, Malmstorgsgatan 8 vid Brunkebergstorg. Vi fick disponera arbetsledarinstitutets stora sal. Walter Bauer, som vandrat i Alperna och ägde ett stort antal diabilder av alpina växter höll ett anförande om alpväxterna i deras naturliga miljö. Einar Wibom presiderade med den äran vid mötet, som hade inlett med ett

Karel Capeks illustration som Arvid Åhlin fick låna till sitt upprop inför bildandet av Sällskapet Trädgårdsamatörerna 1938.

anförande av Gösta Sjöberg.

Efter föredraget vidtog förhandlingar och granskning av det stadgeförslag som interimsstyrelsen hade utarbetat. Det beslöts att varje paragraf skulle behandlas var för sig. En livlig diskussion uppstod kring frågan om yrkesmän skulle få bli medlemmar. Wibom sammanfattade de framkomna förslagen och det beslöts att styrelsen skulle omarbeta stadgeförslaget med iakttagande av att «varje svensk för trädgårdsodling intresserad person skulle kunna få bli medlem». Emellertid skulle styrelsen pröva inkomna ansökningar och medlemskap.

Många prominenta trädgårdsamatörer fanns bland de 125 närvarande. Det skulle vara frestande att här återge protokollet in extenso, men det väsentliga var att beslut fattades om sällskapets bildande och om dess namn.

Styrelsen fick följande sammansättning:

- Einar Wibom, ordförande
- Gösta Sjöberg, vice ordförande
- Gunnel Nyblom, kassaförvaltare
- Arvid J Åhlin, sekreterare
- Helge Bergelius
- F O Lagerstedt
- Wilhelm Öjarsson

Funktionärerna utsågs vid ett efterföljande styrelsesammanträde.

Tanter och farbröder?

När man tittar på bilder i arkivet från uppstarten 1938 ser det ut som om alla som var inblandade i bildandet av föreningen var medelålders eller ännu äldre. Men man lurar sig nog lite på den tidens klädsel som var så mycket striktare än idag. Arvid J Åhlin själv var faktiskt bara 24 år när han fick idén att bilda föreningen. Det finns nog inte många i dagens medlemsmatrikel som är så unga!

Stockholmstidningen porträtterade den unge Arvid J Åhlin den 8 mars 1938 inför kvällens konstituerande möte. Programförklaringen står sig än idag: "Meningen är att medlemmarna i vår blivande förening skola få tillfälle att under kordiala former utbyta rön och erfarenheter om t. ex. hur och var olika växter gå till, vilken jord de behöva, med flera både praktiska och estetiska frågor.

Dagens profil

I dag sätta några unga blomsterentusiaster i gång med att bilda en ny förening, vars namn "Sällskapet trädgårdsamatörerna"

Arvid J. Åhlin, trädgårdsamatör.

I någon mån talar för sig själv. Som initiativtagare kan räknas hr Arvid J. Åhlin och han assisteras närmast av amatördlarna hrr Sjöberg och Bergelius i Täby och redaktör Wilhelm Öjarsson i tidskriften Hem i Sverige.

I egenskap av son till sin fader, som är syssloman vid Epidemiskukhuset, har Åhlin jfr med nöje och framgång dragit upp blommor vid sjuk-

huset och särskilt ästadkommit ett vackert stenparti. Men på den punkten tänker han förbli amatör. Som yrkesman träder han ännu närmare i sin faders fotspår och skall, även han, ägna sig åt sjukvården, sedan han gått igenom Socialpolitiska Institutet, där han nu gör sina lärospån.

Det finns i Sverige så många kunniga och intresserade trädgårdsamatörer, så vi tycka de kunna behöva sin egen förening av den typ, som redan är så vanlig i både Amerika och England, säger hr Åhlin, vid ett samtal med St.-T. F. Ö. håller fru Else Butenschön i Oslo, maka till en advokat, just på med samma sak för Norge, där man har konstituerande sammanträde den 20 dennes. Meningen är att medlemmarna i vår blivande förening skola få tillfälle att under kordiala former utbyta rön och erfarenheter om t. ex. hur och var olika växter gå till, vilken jord de behöva, med flera både praktiska och estetiska frågor. Vi skola ordna möten och föredrag och exkursioner, och de som bollsorden skola kunna vara med såsom korresponderande ledamöter. Och framför allt skola vi lägga upp en växtbyteslista, så att medlemmarna få tillfälle att byta ut sina mer eller mindre rara växter med varandra.

Hur stor anslutning man kan vänta sig? Ja, det är det vi få se. I alla fall ha vi på ett hundratal utskickade inbjudningskort redan fått icke mindre än 25 anslutna i Stockholm och lika många ute i landet. Av stockholmarna kan nämnas t. ex. direktör Olof Andersson i S. F. och från landsorten rektor Lagerström vid Själevads folkhögskola. I övrigt är det folk av alla sorter.

I dag kl. 8 e. m. hålles alltså konstituerande möte på Arbetsledareinstitutet, Malmorgsgatan 8. För kvällen hoppas man som ordförande få biologen och trädgårdsamatören lektor Torsten Pehrson vid Norra real. Ett föredrag med många ljusbilder om "Alpväxter i deras naturliga miljö" hålles av hr Walter Bauer, som i egenskap av blivande trädgårdsarkitekt nu håller på med en del av utbildningen vid Experimentalfältet, sedan han förut studerat i Österrike och Jugoslavien.

Job Parker.

Skriverier och medlemsvärvning

I en tid när Sverige fortfarande var ett utpräglat klassamhälle var det inte helt entydigt att vem som helst fick bli medlem i det nya sällskapet. Redan på det första konstituerande mötet blev det livlig diskussion om hur man skulle anta nya medlemmar. I förslaget till stadgar fanns en skrivning om att man bara kunde komma ifråga om man blev föreslagen av någon som redan var medlem. Diskussionen ledde till att det paragraffförslaget revs upp och ersattes med en skrivning som innebar att "varje svensk för trädgårdsodling intresserad person" kunde ansöka om att få bli medlem. Även yrkesverksamma inom trädgårdsnäringen var välkomna, förutsatt att de tonade ner sina egna intressen.

Den nytillsatta styrelsen hade visserligen att godkänna inkomna ansökningar, med de var väldigt måna om att föreningens medlemsantal skulle öka i rask takt – och satte igång en mycket intensiv annonskampanj i både rikstäckande och lokala tidningar för att värva nya medlemmar.

Intresset från media var också stort. Notiser om att föreningen bildats och deras första aktiviteter stod att läsa överallt. Medlemmarna strömmade till under det allra första året, alltifrån professorer och direktörer till snickare, cykelreparatörer och bönder. Det viktiga var inte VEM man var utan att man hade det rätta växt- och odlingsintresset.

Trädgårdsamatörerna ha fått egen förening.

Täppentusiasternas möte.

Trädgårdsamatörerna fingo sitt eget sällskap på tisdagskvällen, en plats där de, som man vid det konstituerande sammanträdet uttryckte saken, kunna prata om sina blommor utan att känna sig generade inför fackfolket.

Det var en både intresserad och förhållandevis talrik skara täppägare som kommit för att bilda "Sällskapet trädgårdsamatörerna". Egentligen kunde man på långt håll se att det var trädgårdsentusiaster som samlats, inte så att de hade krattor eller sådant med sig, men de voro så magerlagda och rörliga och mjuka i ryggarna som personer bara bli genom mycken ogrärensning.

Att föreningen har ett högst förnuftigt syfte och många planer att förverkliga fick man besked om. Det skall hållas föredrag där olika blomsterspörsmål diskuteras, gärna med en fackman som inledare, det skall bli små sammanträden i medlemmarnas trädgårdar då man på ort och ställe ger sig in på kvistiga odlarproblem, det skall ordnas växtbyte genom sär-

skilda växtbyteslistor och genom korrespondens skola trädgårdsamatörer i olika delar av landet föras närmare varandra. Vid stadgediskussionen beslöts det att sällskapet trots sitt namn även skall vara öppet för fackmän, men självfallet skall föreningen domineras av dem som ha trädgårdsodlingen som hobby och fritidsintresse.

Till föreningens ordförande valdes revisor Einar Wibom, Råsunda, övriga medlemmar blevo hr Gösta Sjöberg, hr Arvid Ahlin, redaktör Wilhelm Öjarsson, hr Helge Bergelius, hr Lagerstedt och fru Nyblom.

Vid sammanträdet höll hr Valter Bauer ett föredrag om alpväxterna i deras naturliga miljö och då han visade förträffliga ljusbilder av vild cyklamen, Fjällbruden, gentianor, och presade edelweisser susade och suckade församlingen. Men det hördes också bestämda och glättiga kommentarer som: "Den har jag" och "den har Johanssons".

Samtidigt med Sällskapet trädgårdsamatörerna bildas i Oslo en liknande sammanslutning, som får namnet Havelklubben.

Trädgårdsamatörer fridsamt föreningsfolk. 10

I Järom kvällen, då "Sällskapet Trädgårdsamatörerna" bildades, fick svenska språket ett nytt ord, åtminstone i praktiken. Det var inget dåligt eller tråkigt tillskott utan tvärtom ett trevligt och bra. Och det kommer att bli ett allt vackrare ord, ju mera vi komma att använda det och få klart för oss, hurudan trädgårdsamatören är.

Trädgårdsamatören är en person, som älskar det lilla stycke jord han gjort till sin trädgård, älskar de plantor, buskar och träd, som han där planterat, älskar den luft, som han andas där. Han är fylld av frid och av välvilja mot allt och alla, då han går omkring och njuter och pysslar och arbetar i sitt lilla jordiska paradiset. Dit får tidens oro och jäkt och ondska ej tränga, de äro borta, medan han dväljes där. Han gläder sig åt spirande liv och åt det andliga och lekamliga brödet, som växer där.

Visserligen är en amatör van att reda sig själv och trivs också med ensamhet, ibland, men ur känslan av självständighet och under stunder av rofylld ensamhet födes också alltid det sinnelag, som har behov av en "förening", ett "sällskap". — för att kunna glädjas med andra, ge åt andra och kanske få av andra. Därför är det så betecknande, att Sällskapet Trädgårdsamatörerna redan på sitt första sammanträde poängterade, att ett par av de viktigaste åtgärderna skulle bli att underlätta växtbyten mellan medlemmarna, gratis utan annan kostnad än kanske frakten, och att genom ett medlemsblad sprida erfarenheter om hur växter bäst skola fås att trivas i täppan. Vi önska Trädgårdsamatörföreningen välkommen i denna föreningarnas förlovade tid!

* * *

Vänster: Ett klipp från DN den 9 mars 1938 beskriver det första konstituerande mötet i en positiv och humoristisk ton.

Ovan: Så här högstämt och poetiskt beskrivs den nybildade föreningen i Aftonbladet den 10 mars 1938.

Precis det belyser Alfhild Overödder i ett kåseri i TA 1979 om STA:s allra förste ordförande Einar Wibom:

"Einar Wibom, var en ganska barsk herre, som inte ansåg det allom givet att få vara med i "hans" fina förening. Det fick min företrädare som kassör i STA, Anna Maria Rosmark, erfar. Hon hade sett en notis i en tidning om en nybildad trädgårdsförening under ordförandeskap av Einar Wibom och ringde upp denne för att meddela sin önskan att bli medlem. "Kan Fröken något om växter?" frågade Wibom och Anna Maria måste medge att det var inte så mycket, men att hon ju gärna ville lära sig mer. Då fick hon veta att "Nu är det så att vi helst tar emot kunniga människor, så jag tycker att Fröken skall slå de här funderingarna ur hägen". Beskedet var ju i sig nedslående, men skam den som ger sig. Efter några månader ringde Anna Maria åter och den här gången sade Wibom att "Eftersom Fröken är så envis, så får Ni väl komma med då."

När man läser gamla debattinlägg och ombudsmötesprotokoll genom åren dyker just frågeställningen om vem som ska få vara medlem upp med jämna mellanrum. Så fort någon vill bredda Trädgårdsamatörernas inriktning höjer någon annan ett varnande pekfinger och säger att vi ska värna om kunskaperna och det genuina växtintresset.

Sällskapet Trädgårdsamatörerna
-S. T. A.-
Är en ideell sammanslutning av trädgårdsvänner över hela landet, som bildades vid ett möte i Stockholm den 8 mars 1938. Sällskapets uppgift är att sammanföra allt trädgårdsfolk till intressanta och givande föredrag, diskussioner och utflykter till olika trädgårdsanläggningar. Sällskapet utger en växtbyteslista och ett medlemsblad, som gratis tillställs medlemmarna. Avgiften, som uttages pr postförskott, är 5 kr. pr. år. Bliv medlem och uppmana Edra trädgårdsbekanta att gå in i
Sällskapet Trädgårdsamatörerna
-S. T. A.-
Adr. Epidemisjukhuset, Stockholm. Postgironr. 15 41 55

En trädgårdsförening, interimistiskt kallad "Sällskapet Trädgårdsamatörerna", konstitueras om torsdag kl. 8 e. m. i Arbetsledareinstitutet, Malm Morgsgatan 8. Hr Walter Bauer håller föredrag om "Alpväxterna i deras naturliga miljö".
★ 6/c

Aftonbladet 6 mars 1938

Den nya föreningen satsade stort på att marknadsföra sig. Bland annat med dessa svarskort med programmet för 1939 som trycktes upp i hela 5 000 exemplar för att dra medlemmar till den nya föreningen. Det delades ut av fröhandlare, plantskolor m.fl. ställen där trädgårdsintresserade hade vägarna förbi.

5 öre

Till
Sekreteraren i Sällskapet Trädgårdsamatörerna S. T. A.
Herr Arvid Åhlin
Epidemisjukhuset
STOCKHOLM

Trycksaker

Spar detta kort!

Sällskapet Trädgårdsamatörerna S. T. A.
Föreläsningar våren 1939.

10 jan.	Trädgårdsarkitekt Sven A. Hermelin: Tomtyper och tomtval.
24 jan.	Plantskoleägare Magnus Johansson: Växtval för olika tomttyper.
7 febr.	Trädgårdsarkitekt Sven H. Linde: Jordarter, jordförbättring och gödsling.
21 febr.	Herr Helge Bergelius: Växtförökning. Några tips för amatören.
7 mars	Tandläkare Helmer Arnell: Ingen trädgård utan bin.
21 mars	Fil. dr Th. Lindfors: Växtsjukdomar och skadeinsekter i trädgården.
april	(dag bestäms senare) Gemensam utflykt till plantskola.

FORELÄSNINGSLOKAL: Eastmaninstitutets stora sal, Dalagat. 11, Stockholm. (Spårvagn 1, 4, 9, 15, buss 76).
Samtliga föreläsningar börja kl. 19.30.
Fritt inträde. Ingen garderobsavgift.
Anmäl Eder som medlem genom att insända bifogade kort, och gör Edra trädgårdsvänner uppmärksamma på
Sällskapet Trädgårdsamatörerna
S. T. A.

Till
Styrelsen för Sällskapet Trädgårdsamatörerna.

Undertecknad anholder härmed att få bli medlem i Sällskapet Trädgårdsamatörerna. Medlemskort, stadgar, meddelanden om verksamheten och medlemsblad sändes under nedanstående adress.

Sällskapet Trädgårdsamatörerna

är en ideell sammanslutning av trädgårdsvänner över hela landet, som bildades vid ett möte i Stockholm den 8 mars 1938 med uppgift att sammanföra trädgårdsfolk till intressanta och givande föredrag, diskussioner och utflykter till olika trädgårdsanläggningar. Sällskapet utger växtbyteslista och medlemsblad, som gratis tillställs medlemmarna. Avgiften, som uttages pr postförskott är 5 kr. pr år.

Till
Trädgårdsvännerna i
Stockholm med omnejd

STOCKHOLM NT 1938
SVENSKA POSTVERKET

Ett ömmande fall...

Föreningsg. 47. Västerås, 10/1 1940.

Dessvärre visar förra årets bokslut, att jag rätt kraftigt måste minska mina utgifter. Som följd av detta trista förhållande måste jag för året avstå från medlemskapet i S.T.A. liksom från A.S.T. Så Du får vara snäll stryka mig ur medlemsförteckningen åtminstone för innevarande år. Hjärtliga hälsningar och tillönskan om möjligt lyckosamma år 1940. Ber om min hälsning till Dina Föräldrar!

Vän
Albert Wasberg

"Föreningsg. 47, Västerås, 10/1 1940

Dessvärre visar förra årets bokslut att jag rätt kraftigt måste minska mina utgifter. Som följd av detta trista förhållande måste jag för året avstå från medlemskapet i S.T.A. liksom från A.S.T. Så Du får vara snäll och stryka mig ur medlemsförteckningen åtminstone för innevarande år. Hjärtliga hälsningar och tillönskan om möjligt lyckosamma år 1940. Ber om min hälsning till Dina föräldrar!

Vän

Albert Wasberg"

Många hade det förstås besvärligt under krigsåren med ransonering och knapp ekonomi. I brevet från folkskollärare Anders Wasberg 1940 till vännen Arvid Åhlin kommer man nära både tiden och människorna.

Svaret från Arvid, då sekreterare i föreningen, är ganska rörande. Ordförande Einar Wibom betalar Albert Wasbergs medlemsavgift ur egen ficka!

Broder.

Med anledning av Din skrivelse av den 10 jan. får jag meddela, att styrelsen vid sammanträde den 15/1 beslutat avsäla Din begäran om utträde ur sällskapet med den motiveringen, att Du har gjort svensk amatörträdgårdsodling alltför stora tjänster för att vi i STA skulle vilja avstå Ditt medlemskap. Vår ordförande har därför lovat att själv betala Din avgift för år 1940. (Tro ej att vi gör så med alla medlemmar, som vilja gå ur).

Åtidsåren äro ju ganska trista, men vi tro dock att STA och trädgårdsodlingen utövad av amatörer har en mycket stor uppgift även under dessa förhållanden. Den 16/2 1940 blir det en diskussion med "Täppan i kristid" som tema. Då skola representanter från Livsmedelskommissionen, yrkesodlarna och amatörerna drabba samman.

I somras var jag ute på en lång rundresa genom Ungern, Tyskland, Danmark och Norge. Hamnade slutligen i Örebro, där jag vistades en månad. Känner Du möjligen Folkkollektare Oscar Broberg i Veddige. En trädgårdsamatör av Guds nåde. Hans samlingar av buskar och smärre träd voro enastående liksom hans hembygdsmuseum i en gammal stuga på tomt. - Ja det var en mycket rolig och intressant resa, jag har tagit många färgbilder från olika platser. Det skulle vara roligt att någon gång få visa dem för Dig.

Med amatörhälsning

Etiketter – ett ständigt huvudbry

Nyhet - STA-etiketten.

Inom trädgårdsintresserade kretsar har man i många år med ljus och lykta sökt efter den idealiska etiketten. Nu är den här. STA har med känd energi tagit saken i egna händer och efter omsorgsfulla prov och mycket huvudbry slutligen kommit fram till det fullgoda resultat, som i dopet fått namnet STA-etiketten. Sällskapetets egen etikett, tillverkad speciellt för dess räkning och försåld till självkostnadspris, så när som på en liten slant, som tillfaller Sällskapetets kassa för amortering av tillverkningsapparat.

STA-etikettens fördelar äro -

1. Hållbarhet: materialet, koppar, borgar för att den praktiskt taget är oförstörbar.
2. Outplånlig skrift: bokstäverna äro djupt intryckta i kopparen. Man skulle kunna begrava en sådan etikett i jorden och efter 100 år skulle den fortfarande vara fullt läsbar.
3. Tydlighet: bokstäverna äro ifyllda med en vit cirkuleringspasta, som gör dem särskilt lättlästa.
4. Diskretion: utsatt för inverkan av väder och vind entar den snart en neutral färgton. En etikett skall naturligtvis inte dra till sig uppmärksamheten från de växter, till vilka den hänvisar. Särskilt klippträdgården med sina täta anhopningar av olika växter gör lätt intryck av en kyrkogård i miniatyr med de nu förefintliga metalletiketterna.
5. Prisbillighet: priset, 15 öre per styck, är fenomenalt billigt och utan konkurrens. (Vi äro inte ogina: även icke medlemmar kunna få köpa vår etikett - till ett pris av 20 öre, varvid överskottet tillfaller Sällskapet).
6. Bujlighet: etiketten kan böjas efter behag, så att den kan anpassas för olika ändamål.

Typen är sticketikett, men kan med fördel användas till buskar och träd genom att den ostansade delen löst viras omkring en gren. Materialet är som sagt koppar, längd 20 cm, bredd 8 mm och tjocklek 2 mm. Den som så önskar kan erhålla ett prov mot insändande av 25 öre (i. frim.) och önskat växtnamn till Herr J. Edvardsson, Bergsvägen 12, Spånga.

Då tillverkningskapaciteten är låg, rekommenderas beställning i god tid. Orderna expedieras i den ordning de inkomma.

H.B.

Tydliga och hållbara etiketter – något som uppenbarligen hört till de högprioriterade önskemålen för trädgårdsodlare i alla tider. Beslutet att köpa in ”utrustning för tillverkning av herrar H. Bergelius och J. Edvardsson konstruerad växtetikett” togs redan 16 september 1938 och i vinst- och förlusträkningen finns det en post på 62:50 för ändamålet.

Den blev populär och herr Edvardsson tillverkade så många etiketter han hann under några år fram till att kopparbristen under kriget satte stopp för tillverkningen.

Notisen ovan är från TA 2:1938

I TA har det efter det funnits ett otal frågor och tips som handlat om själva etiketten och/eller hur man ska få en text som håller länge. Här intill ett inlägg från TA 3:2004 som tar upp en modern och ganska populär version av hållbara etiketter.

Mera skyltar

Jag har provat många alternativ till skyltar, men det här med persiennbitar slår nog det mesta – enkelt att klippa till i olika höjder, lätt att rista in i med hjälp av den största spiken du kan finna, håller i årtal. Skylten på bilden är nog ca 10 år gammal. Vad mer kan man önska sig? Färger, ja vilken nyans du vill, även de svarta syns bra utan att man störs av dem.

Tips! Flirta lite med föreståndaren för sopstationen i din närhet. Det kan komma att kosta dig en kakburk men det är det helt klart värt för ett hundratal skyltar.

Anette Sandberg

Den här typen av skyltar används rätt allmänt bland trädgårdsamatörer. Istället för att skriva med en spik som Anette föreslår kan man använda en billig gravyrpenna (finns hos t.ex. Clas Ohlson).

Red.

STA, grönsakerna och kriget

Synen på nyttoväxter kontra prydnadsväxter i föreningen är väldigt intressant att studera. Trots att inget i vare sig den ursprungliga idéförklaringen eller nuvarande stadgar säger något om att föreningen sätter någon gränslinje mellan nytto- och prydnadsväxter finns det ändå en tydlig skiljelinje redan i ett tidigt stadium. Långt ifrån så tydligt som idag, men med kriget som inleddes redan föreningens andra verksamhetsår ställdes frågan på sin spets.

Redan i den andra växtpresentationen, på sidan sex, i första numret av TA presenteras ett manshögt blåbär, *Vaccinium hybridum giganteum* 'Dr. Herrmanns Blauweiz'. En nyhet från Tyskland som påstods kunna ge upp till 5 kg blåbär, stora som körsbär! En växt som verkar ha försvunnit i historiens dunkel... Den första växtpresentationen var för övrigt russellupinen som då var en nyhet och som väckte stor uppståndelse.

Föreläsningsserien för 1939 (se kortet på sid. 7) innehöll dock bara allmänna ämnen, om man nu bortser från den som handlade om biodling. I och med krigsutbrottet och trycket att alla skulle bidra till att trygga folkförsörjningen framförde styrelsen sina åsikter i ledaren till TA 1:1940. Ledaren skickades också i form av ett upprop till Sveriges Trädgårdsamatörer till den svenska dagspressen och publicerades under april i hela 23 dagstidningar, från Ystads Allehanda till Örnköldsviks-Posten.

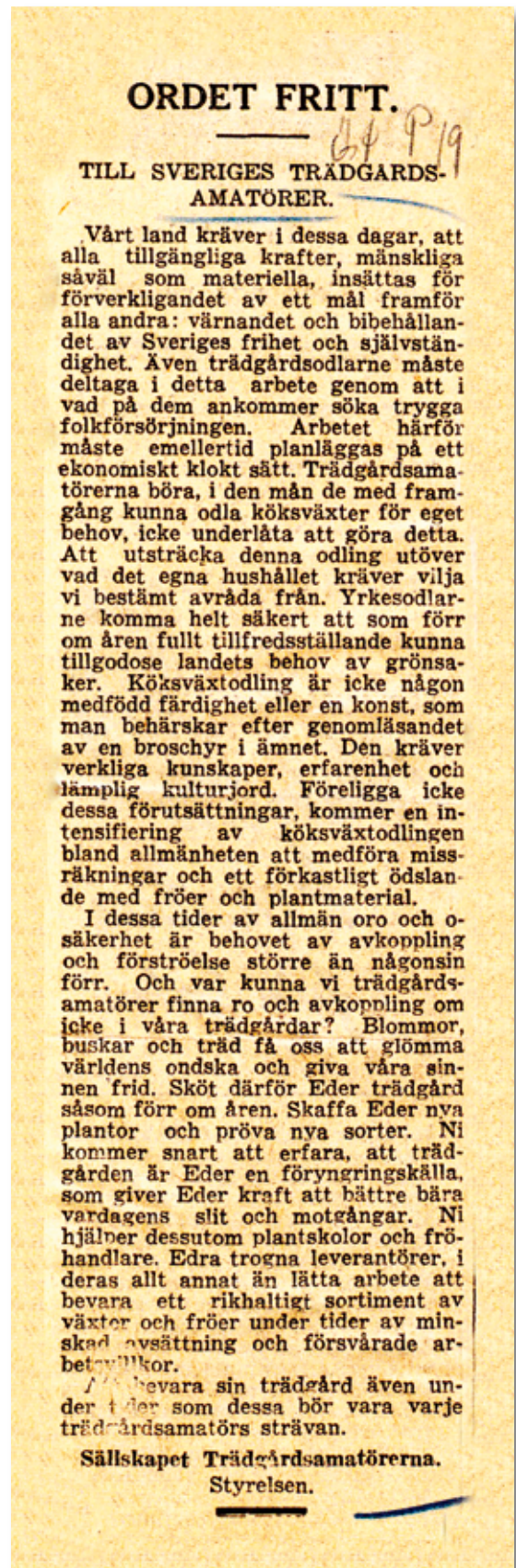
I uppropet uppmanade föreningens styrelse alla som ansåg sig behärska odlandet av nyttoväxter att göra det, men tyckte inte att man skulle odla mer än det som täckte det egna hushållet. Yrkesodlarna ansågs säkert att som förr om åren kunna tillgodose landets behov av grönsaker.

Den tunga uppmaningen var dock att inte glömma bort att odla blommor, buskar och träd för att vi i trädgården skulle finna ro och avkoppling under dessa svåra tider. Inte minst borde vi stödja plantskolor och fröhandlare så att de fick avsättning för sina produkter och kunde bevara det rikhaltiga sortimentet även under kristid.

Föreningen arbetade under de här åren med att hjälpa medlemmarna att behärska odlingen av nyttoväxter. I januari 1940 hölls en diskussionsafton på temat "Täppan i kristid". Under 1941 genomfördes en föredragsserie på fyra träffar på temat fruktodling, men de blev inte särskilt välbesökta.

Nyttoväxter nämns inte så ofta i TA. Nyheter och odlingsråd förekommer med dock med jämna mellanrum, men börjar först från 1947 synas oftare i tidningen, när också antalet sidor blev märkbart fler. Det diskuterades svarta vinbär, nya hallonsorter, smultron och inte minst att det äntligen började komma nya bra sorter rabarber som kunde ersätta den sura och trådiga Victoria. Nåja, fortfarande säljs det Viktoria i handeln medan de sorter som nämndes då är borta. I redaktörens trädgård växer det i alla fall en sort från den tiden som är ett under av mildhet jämfört med Victoria.

Jordgubbar måste ha legat den dåtida redaktören extra varmt om hjärtat, för där följs utvecklingen av nya sorter noggrant och de nämns så gott som varje år fram till slutet av 50-talet. Även bigarråer, tomater, rödblommiga sockerärtor och potatis (också sorter som inte är brokbladiga) nämns relativt flitigt.

Detta upprop till landets trädgårdsamatörer trycktes under kriget i 23 olika dagstidningar!

Logotypen med linnean

STA:s logotyp med linneakransen ritades av kyrkoherde Carl Areskog från Öland. Från början var det ett exlibris till böckerna i föreningens bibliotek. Logotypen började inte användas i tidningen förrän efter att den varumärkesregistrerats hos Patent och registreringsverket 1991.

Logotypen har genom åren bearbetats av flera olika personer. 2011 vektoriserades den av Christina Fryle, så att den nu går att skala upp och ner i vilken storlek som helst.

HJÄLP! STA-tröjor

Barnbarn är underbara, men kan ställa till problem när mormor inte är van att ha småbarn i huset. En beställningslista på tröjor är söndertuggad av den lilla älsklingen och inte ett namn går att läsa.

Snälla alla ni som beställde tröjor vid riksmötet i Kinna och därefter, vill ni höra av er igen.

Material: Bommul/akryl. Lång ärm, rund hals.

Storlek: S, M, L.

Färger: vit, beige, ljusblå, marin och röd.

Emblemet trycks i vitt eller grönt.

Pris: 90:—

Andra är givetvis också välkomna med beställningar!

Karin Olsson, Strängnäsgratan 6,
72335 Västerås, tel. 021-126089

N å g o t n y t t

finner alltid TRÄDGÅRDSAMATÖREN i våra kataloger.
sänd oss Eder adress och vi sända Eder då regelbundet våra årliga kataloger.

Medlem av Sällskapet
Trädgårdsamatörerna.

Cedergren & Co.
Plantskola
Råå.

TrädgårdsAMATÖREN

Medlemsblad för Sällskapet Trädgårdsamatörerna

S. T. A.

Årgång 1.

1938

Nummer 1.

A n m ä l a n.

Man har länge och med rätta funnit det egendomligt, att det i vårt land, där det finns sammanslutningar för praktiskt taget allting, inte funnits en enda för trädgårdsamatörernas stora skara. Så kom Sällskapet Trädgårdsamatörerna. Kom, såg och segrade, skulle jag vilja tillägga, ty på intresset och anslutningen finns ingenting att anmärka. Trädgårdsamatörer från hela landet ha där funnit varandra och dra nu sitt strå till stacken.

En sådan sammanslutning som Sällskapet Trädgårdsamatörerna har emellertid inte bara en uppgift att fylla - den att sammanföra landets alla trädgårdsamatörer - utan många. Den måste verka så att säga inspirerande även på det stora flertal trädgårdsägare utan intresse för trädgårdsodlingen. Vi veta att det är en svår uppgift, men det är vår avsikt att försöka. Till vidare måste vi inskränka oss till att binda dem närmare varandra, som redan finnas. De som bo i huvudstaden och dess närhet få ofta tillfälle att träffas och utbyta erfarenheter och rön på de av Sällskapet anordnade sammankomsterna, men så är det inte med dem som bo ute på landsbygden. Dem vilja vi inte heller glömma bort. Genom den växthbyteslista, som Sällskapet kommer att utge, få de tillfälle att utöka sina växtsamlingar med nya och intressanta växter och i synnerhet sådana som inte finnas i handeln. Så hoppas vi även att kunna ge ut en årsskrift - rätt blygsam till att börja med, men Rom byggdes inte på en enda dag.

Ett viktigt led i strävandena att uppnå större kontakt med medlemmarna är också det medlemsblad Ni nu håller i Eder hand. Det är ett blygsamt försök, men vi hoppas att vi redan före årsskiftet, såvida intet oförutsett inträffar, skall finna en slutgiltig lösning av publikationsfrågan. "Trädgårdsamatören", medlemsblad för Sällskapet Trädgårdsamatörerna är emellertid avsett att t. v. komma ut en gång i kvartalet. Dess innehåll kommer naturligtvis i första hand att beröra Sällskapets angelägenheter, men kommer i övrigt att innehålla smärre artiklar och uppsatser i sådana ämnen och frågor,

Vad skall jag så och plantera i år?

Skall jag låta det bli som förra året eller försöka något nytt?

Planera nu vårens arbete och beställ i tid det Ni behöver. Ni behöver säkert såväl blomster- som köksväxtfrö, rosor till en rosenrabett eller några vackra dahlior. Allt detta kan Ni få från oss. Vår katalog ger Er många värdefulla tips, varför den även kan användas som handbok.

W E I B U L L S

Tel. Växel 23 14 75

Lilla Nygatan 20
Sveavägen 23

TrädgårdsAmatörens historia

Från första början var det klart att föreningen skulle ha en egen tidning och att namnet skulle vara TrädgårdsAMATÖREN (TA). Redan det allra första omslaget hade samma logotyp som sedan skulle hänga med ända till den stora layoutförändringen 2003. Vem som ritade logotypen vet jag inte. Redaktör under de två första åren var Gösta Sjöberg och till sin hjälp i redaktionen hade han herr Helge Bergelius och fil. dr F.O. Lagerstedt. På den här tiden missade man inga titlar i tidningen!

Formatet

Det vi i dag ser som en självklarhet, nämligen att tidningen hade A4-format, var tydligen inte alls så självklart 1938. Standarden infördes faktiskt inte förrän 1947 i svenska statsförvaltningen. Som Arvid Åhlin skriver 1940 var det inte en slump att det blev det formatet för vid det laget arbetade han själv på Standardiseringskommissionen. Under många år gjordes tidningen med stencileringsmaskin. De allra första numren lämnades bort till A. B. Ellams Dupli-cator Co. på Biblioteksgatan i Stockholm. Senare gjordes under många år hela arbetet med stencilering och utskick av tidningen av medlemmar.

De första åren

Första året kom det ut tre nummer av TA på sammanlagt 26 sidor. Dessutom kom det i augusti ett 7-sidigt utskick av en växtbyteslista där 30 medlemmar hade anmält att de hade tillsammans ca 800 växter som de var intresserade av att byta med andra medlemmar. De som var intresserade av växterna fick ta direktkontakt med respektive växtägare och arrangera bytet. Redan år två klingade uppmaningen att skicka in byteslistor dock nästan ohörd. Efter lite funderingar fick redaktören en misstanke som snabbt bekräftades när han kontaktade några av fjolårets deltagare. Genom att de nu lärt känna varandra och vem som odlade vad bytte de direkt utan att känna något behov av listor i TA!

Det var anmärkningsvärt många annonser i de första numren av tidningen, från både kända och numera glömda företag. T.ex. Weibulls, Cedergren & Co. Plantskola i Råå, Nordiska fröhandeln och Magnus Johnsons plantskola, Bränningstrand i Södertälje.

Redan första året inleddes ett samarbete med "Allmän Svensk Trädgårdstidning", vars redaktör Sven Wetterberg hjälpt till med kontakter för att samla ihop trädgårdsintresserade personer inför den första träffen. Den tidningen kom ut med 32 sidor två gånger i månaden. Förutsatt att 100 medlemmar anmälde sig skulle de få den för 5 kronor per år istället för det normala 7 kronor. Det lyckades, vilket innebar att nästan hälften av de 226 medlemmarna vid årsskiftet anmält sig.

Krigsåren

Hösten 1939 började så andra världskriget och lade sordin på verksamheten under de närmaste åren. Det återspeglas också i utgivningen av TA som blir sporadisk under några år, t.ex. bara

9 sidor under 1941. Ingen i styrelsen verkar ha tid och ork att ta tag i tidningen under 1940 och 1941. Från 1942 finns det i alla fall protokoll på att Arvid Åhlin tillsammans med Sven Wetterberg sköter redaktionssysslän. Frölistan växer till sig och finns under ett antal år med i årets sista nummer, men skickas sedan uppenbarligen ut separat varför många listor saknas.

Under 1941 fördjupas samarbetet med "Allmän Svensk Trädgårdstidning" och redaktör Sven Wetterberg ställer upp med en sida i månaden för föreningens disposition. Trädgårdsarkitekt Walter Bauer blir redaktör för den sidan. Den stencilerade TA fortsätter att skickas ut, men nu bara med rena föreningsangelägenheter.

Från att ha varit nere på bara ett nummer med 7 sidor 1942 stiger sidantalet sakta under några år. Under 1943 ges dessutom föreningens första skrift ut. En "ströskrift" med titeln "Trädgårdens fridstörare" – om växter som sprider sig ohejdat. 50 öre, till salu i pressbyrån. Tyvärr verkar vi inte ha något exemplar av den i arkivet.

- 14 -

Ärota vildflorerytt
från Magnus Johnsons

Anemone sibirica	pr st.	1:50	Phyllocladus corulea	1:50
Arabis alba	Schnechaube	1:--	Prunus laevis Moorvinnil	15:--
Avena canalic		0:75	tid. bloms. prydnadsörta	
Chrysanthemum leucanthemum		1:50	med hängande blom 2 m.ex.	
	i sorterna Walter Schling			
	Indonesien		Rhododendron kant-	
	Java		schaticum	3:50
Cyananthus integr		2:--	" impletum	3:50
Dianthus gratiopolitanus		1:--	" punctatum	3:--
hydr. superosius		1:--	" oreotrophicus	3:--
Epimedium ferruliferanum		2:--	" verruculosum	3:--
Gentiana gracillima		1:50	Rhodothamnus channocis-	
" cutaiensis		1:50	tus	2:50
Gomonia laxa		1:50	Rikhaltiga sortiment av	
Leontopodium calceophellum		2:--	vildrosor, 20-tal sorter	
x " Butekonal		2:50	1:50 - 2:--	
x " Bontschaticum		2:--	Rhododendron & japanska	
x " heptophylloides		2:50	azaleor	3:-- - 10:--
x " Stoechas		2:50	Magnolia 10 -tal sorter	
x " Strechoyi		2:50	8:-- - 15:--	
x Lychnis Davidi		2:--	Japanska lönnar	
Lysichiton americanus		2:50	6 sorter	8:-- - 15:--
Kalmia latifolia	6:--	8:--	Japanska dvärgkoniferor	
" angustifolia	6:--	8:--	/Chamaecyparis obtusa/	15:--
Narthecium ossifragum		1:50	Picea excelsa - former	
Paeonia suffruticosa		2:--	6:-- - 8:--	
yngra krukedl. ex.				
x Pleione Lipsichtii		25:--		
Cattleya-likn., härdig				
orkidé, ny i kultur				
x Rheum Delavayi		2:50		
x " Hialense		2:50		
Berberis linovifolia		7:--		
" lologensis Hitchcok		6:--		
var.		6:--		
Enkianthus compeulatus		6:--		
15:--				
Erika ramulosa		2:--		
Gaultheria humifusa		2:50		
" Biquelliana		2:50		
Juniperus communis v. compressa		5:--		
miniatyrformad polar-ön		5:--		

*/De med asterisk betecknade sorterna äro nya i kultur och erbjudes härmed för företa gång till försäljning. Uppdraget genom frö, som insamlats på högt belägne trakter i N.V. Kina år 1934 av Doc. H. Smith i Uppsala.

Öllingsovisningar med följande växterna vid levningen.

Glöm ej att rekvidera vildflorsticketter till varje växttag!
Utserk med ett tydligt kryss de önskade växterna och sänd in sidan färdigt namn och adress till oss och vi skola snart expediera eder det önskade.

MAGNUS JOHNSONS PLANTSKOLA, BRÄNNINGSTRAND, SÖDERTÄLJE.
Postfach 77. Tel. Tveta 77.

Annons från Magnus Johnsons plantskola i TA 2:1940. Observera de nyintroducerade växterna från Harry Smiths Kinaexpedition 1934.

Wibom tar över

1945 övertar den outröttlige revisor Einar Wibom också redaktörskapet i föreningen. Han har varit ordförande sedan föreningens bildande och sköter nu bägge posterna fram till 1955. Därefter fortsätter han som redaktör för TA t.o.m. 1963, hela 18 år.

Wibom var en riktig "katalogbitare" och med tillgång till så gott som alla landets plantskolekataloger, och med ett stort bibliotek hade han både stenköll på utbudet och uppenbarligen ett stort intresse för att göra listor och register. Det syns i TA där han varje år skrev om vilka nya växter som dök upp i plantskolekatalogerna. Redan i hans första nummer fanns det också en lista över samtliga träd och buskar som fanns till salu i Sverige (7 sidor à 3 spalter!).

Han startar också en informationstjänst där föreningens medlemmar kan fråga honom om en växt och få reda på vilken/vilka plantskolor som har den och var den är billigast eller hur en viss växt ska odlas. En service som inte vore så dum att ha. Han introducerade också en önskespalt i TA där medlemmar kunde fråga efter växter som inte fanns att få tag på i svenska plantskolor.

Önskelistor, notiser och artiklar visar också att det under den här tiden odlades ett spännande sortiment av växter och till och med en del som i dag är tämligen sällsynta. Våra nuvarande redaktörer har nu en lista på intressanta artiklar som är värda att visas igen och vi hoppas att föreningen någon gång kan göra de äldre numren tillgängliga för nya medlemmar.

1954 blev Wibom (nu 78 år) sjuk och det kom bara ut ett nummer av TA, visserligen på hela 25 sidor, vilket var ungefär lika många som normalt på ett år. Tydligt arbetade han i stort sett ensam med tidningen, även om jag ser att det fanns en redaktion i början av 1955. Det året trappar han i alla fall ner något och vice ordförande, fil. lic. Anton Sörlin, övertar ordförandeklubban.

Målsättningen blir nu att öka från de två nummer det varit under några år till tre nummer och det kom också att fungera bra, t.o.m. fyra nummer vissa år. Årsmötesprotokollen dyker nu upp i tidningen igen efter att ha varit borta sedan Wibom tog över redaktörskapet.

Vi är numera vana vid tidningsdöd, men 1955 blev det stor sorg i föreningen då "Allmän Svensk Trädgårdstidning" hotades av nerläggning. Resultatet blev en konstruktion under namnet "Svensk Hem och Trädgårdstidning", som tydligen inte föll medlemmarna i smaken då antalet prenumeranter från föreningen minskade så starkt att samarbetet upphörde helt.

Sidantalet i TA stiger sakta och är 1961 hela 54 sidor per år. Det finns många trevliga artiklar som fortfarande är läsvärda och jag har slutat att överraskas av att det odlas växter som vi i dag tycker är nyintroducerade. Däremot har värden och sällsynthet ändrats väldigt olika för olika växter. 1939 kostade en *Cyananthus integer* bara 2 kronor hos Magnus Johnson, medan den nyintroducerade *Pleione limprichtii* bjöds ut för svindlande 25 kronor. Det är bara några år sedan jag köpte en sådan för 10 kronor på en plantskola i Tyskland. 1962 ser jag att Thycko Anderson i Segeltorp vill byta till sig en *Schizocodon (Shortia)* mot en vit fylld blåsippa. En *Shortia* kostar i dag några tiotus medan man idag får ge minst en tusenlapp för en fylld vit blåsippa.

Redaktionskommitté

1963 händer det så mycket på en gång. Einar Wibom drar sig tillbaka från tidningsredaktionen och Arvid Åhlin återkommer som redaktör. Åhlin jobbade som tidigare nämnts på Standardiseringskommissionen och det är flickorna på hans kontor som skriver tidningen, på maskin, när de har tid! Därför kommer tidningen ut lite när som helst. Sidantalet varierar mycket liksom utgivningstiderna. Det finns inga pengar till utgivningen och medlemmarna visar sitt missnöje.

Styrelsen aviserar därför en extra satsning på tidningen. Det väljs också en redaktionskommitté som ska ansvara för var sitt område. Helge Bergelius, T. Hedén, prof. Eric Kugelberg och A. J. Edvardsson föreslås ingå i redaktionen. Gösta Zetterkvist föreslår att det borde väljas in en trädgårdsarkitekt för att representera den nischen. Som så ofta händer blev då Gösta själv tillfrågad och invald. Dessutom ombads alla att försöka skaffa nya medlemmar för att finansiera satsningen.

Vid årsskiftet avgår sedan A. J. Edvardsson efter att under nio år stått som ansvarig utgivare, skött stencilering, utskick av tidningen och jagat hugade skribenter.

Det första fotografiet i TA visas upp på omslaget av nummer 2:1964. Det visar Einar Wibom poserade framför sitt Solvik. Ett år senare ser vi både teckningar och bilder inne i tidningen. Redaktionen får förstas reaktioner på utseende och innehåll och jag saxar ur brevkörden. En skribent tycker att tidningen under lång tid blivit allt bättre. Han förargas dock över spaltutfyllnad som inte kan göra någon människa glad, t.ex. berättelser från utflykter och hela protokoll från Skåneklubbens (då ny-

TrädgårdsAMATÖREN

Nr 1968:1

Medlemsblad för Sällskapet Trädgårdamatörerna - S.T.A.

Årgång 31

Sällskapets vårmöte

Äger rum fredagen den 26 april 1968 kl 19,00
Kristinehovs malmgård, Lundagatan 58, Stockholm
Tunnelbanestation Hornstull

Föreläsning av trädgårdskonsulent Birger Sandahl:
TORVMULL - föregbilder och film

Utlåtning av växter. Kaffé/te med landgång. Pris 10,- kr.

Anmälan om deltagande till
Karin Engström, tfn 765 32 90
Sigurd Melder, tfn 60 69 36 eller 34 59 02.

bildad) sammanträden. Från andra kommer önskemålen "mer vetenskaplig och inte innehålla en massa trams och sladder i texten", "alltför expertbetonad och fler artiklar för nybörjare" samt "mer humor". Med andra ord inte så stor skillnad från de önskemål vi får idag.

Redaktionen lovade att fortsätta balansgången efter bästa förmåga och citerar en amerikansk växttidskrift där det stått att "En redaktör behöver aldrig frukta att komma till helvetet, ty där har han redan varit".

I nummer fyra 1964 träffar vi så på en ny skribent med namnet John Alebring, som kommer att bli rätt förknippad med tidningens framtida utveckling.

1966 tas ett stort steg i tidningens utveckling. Ny tryckmetod och layout införs för hela tidningen. Tidigare har bara bildsidorna tryckts separat. I stället för stencilering görs nu tidningen i kontorsoffset, litoduplicering, en enklare tryckmetod med småpressar. Det gick till i princip som nu och i stället för att trycka en sida i taget trycks tidningen nu på stora ark som sedan vänds och trycks på andra sidan. Det innebär med automatik att sidantalet måste vara delbart med fyra och att man som nu får sidorna klamrade i ryggen. Det medger också två spalter och enklare/billigare bildhantering. Från och med 1966 är det nu bilder i varje nummer. Kostnaden för tidningen gick upp från 4 000 kr/år till 5 000 kr. Bra respons från läsarna, så när som på att de klagade över att textstorleken var för liten och den ökades till nästa nummer. Detta år väljs också Gunnel Nyblom-Holmberg in i redaktionen

John Alebrings era

Arvid Åhlin hade 1963 motvilligt blivit övertalad att åter överta redaktörskapet, som han skötte fram till halvårsskiftet 1968, då han med hänvisning till bristande tid begärde att få bli befriad från uppdraget. I hans ställe väljs nu John Alebring – som kommer att behålla uppdraget i 28 år! Redaktionen består nu förutom John av Torsten Hedén, Eric Kugelberg, Bror Tunblad, Gösta Winqvist och Gösta Zetterkvist.

I samband med redaktörsskiftet görs det en hel del ändringar i tidningens utseende. Några av spalterna blir mer formaliserade och får egna vinjetter. Bland dem "Nya böcker" och "Tidskriftsrevy". Rapporter och program från kretsarna samlas nu under rubriken "Föreningsnotiser" och "Redaktörens krönika" införs.

John har vid sin sida Arne Thelander som bildredaktör. Arne har dessutom hand om föreningens ständigt växande diaarkiv, vilket kommer väl till pass när det behövs bilder till TA. Tryckningen av tidningen sker till en början i Stockholm, men utskriften görs av Erling Johannesson i Strömstad. Eftersom John själv bor i Skåne blir hela arrangemanget rätt krångligt och han tar själv över det arbetet. Tryckningen lades också över på mera närbelägna Beson-Tryck och senare Handelstryckeriet, båda belägna i Malmö. 1982 börjar tidningen tryckas av AM-Tryck i Hässleholm. Vi har sedan dess varit dem trogna och är numera, efter 30 års samarbete, deras allra äldsta kund!

Från 1969 införs dessutom löpande sidnummer under hela året.

John Alebring var TrädgårdsAmatörens redaktör 1968–1996.

Foto: Rolf Wiking

Sidantalet gör nu ett hopp från ungefär 50 per år till att under hela 70-talet ligga på ca 80 sidor, fortfarande fördelade på fyra nummer per år.

Varje nummer inleds med redaktörens ganska omfattande krönika. Där bjuder John på mycket av sina digra odlingskunskaper och delar dessutom ut en och annan banna när han tycker

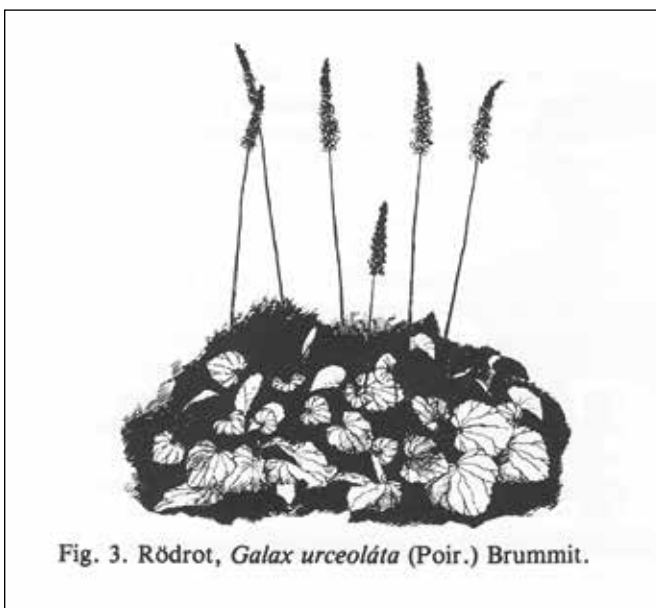

Fig. 3. Rödrot, *Galax urceolata* (Poir.) Brummit.

Under många år var vackra handtecknade illustrationer ett vanligt inslag i tidningen.

Tecknare: Ingmar Hellfalk.

TrädgårdsAMATÖREN

1984:3

att medlemmarna är för dåliga på att bidra med material till tidningen – eller inte följer frödistributionens anvisningar. 1979 blir frönumret ett separat nummer och tidningen får på det sättet 5 nummer per år. Under hela 1980-talet ökar antalet sidor sakta men säkert från ca 100 sidor för att i början av 90-talet nästan nå upp i dagens drygt 200 sidor per år. 1983 får tidningen ett nytt utseende när den går från 2-spaltig till 3-spaltig. Den nya layouten gör det lättare att variera bildstorlekarna när de kan spänna över en, två eller tre spalter. Antalet bilder ökar.

Färgbilder!

Nästan 20 år efter att den första bilden trycktes i tidningen, dyker den första färgbilden upp på omslaget till TA 1984:3. Den visar *Allium aflatumense*, fotograf Svante Jönsson. Det är det sista numret där omslaget har marginaler runt omslagsbilden. Redan till följande nummer, 1984:4, är bilden utfallande, och har varit det sedan dess. Alltsedan 80-talet är just en närbild på en enstaka växt något av ett signum för TrädgårdsAmatörens omslag.

Ekonomin tillät dock till en början inte så många färgbilder inne i tidningen. Det var ju styckpris på dem. 1988, i samband med att föreningen firar sitt 50-årsjubileum skjuter Älvsborgskretsen till 1 500 kr örönmärkta för färgbilder i TA.

Artiklar om rosor förekommer numera nästan aldrig i TrädgårdsAmatören, men under 80-talet förser Helmut Merker tidningen med en hel rad av artiklar om rosor. Men den flitigaste skribenten av alla under hela 80- och 90-talen är Evert Nilsson i jämtländska Ås. Hans välskrivna artiklar om spännande och

riktigt härdiga växter vidgar vyerna för trädgårdsodlare i hela landet. Han övertygar alla om att intressanta växter inte bara är något för sydsvenskar och kustbor.

1992 delas sidorna åter upp på bara 4 nummer per år och frölistan trycks i det fjärde numret, precis som idag.

Ny redaktion

1996 slutar John Alebring efter 28 år som redaktör för tidningen. Han har genom åren haft god hjälp i arbetet av sin hustru Elsie. Nu lämnar de över till nya krafter. Men John ser till att övergången blir smidig och stannar kvar i bakgrunden för att sätta in de nya redaktörerna, Gun Jälgard från Mölnlycke och Owe Jaktlund från Södertälje, i arbetet. Även Erling Johansson från Strömstad knyts till redaktionen. När Gun samma höst blir ordförande i STA blir hon den första sedan Einar Wiboms tid som både är redaktör och håller i ordförandeklubban. Arne Thelander fortsätter som bildredaktör ytterligare ett par år för att 1998 lämna över uppdraget till Ingmar Holmåsén. Då har Arne hanterat tidningens bilder i 30 år! Men han fortsätter oförtröttligt att ha hand om föreningens diaarkiv.

När Gun Jälgard i april 1999 lämnar samtliga uppdrag i föreningen med omedelbar verkan och Erling Johansson samtidigt slutar står Owe Jaktlund plötsligt ensam som redaktör. Sven Frändås som är ansvarig utgivare letar under våren och sommaren frenetiskt efter ersättare. Han lyckas bra och inför arbetet med höstnumret finns två nya redaktörer på plats; Gunvor Albihn och Christina Gyllensvaan (som några år senare gifter om sig med ordförande Leif Johansson varvid båda tar namnet Fryle). Gunvor sköter framförallt föreningsnotiser och korrekturläsning, Christina blir redaktionens kontaktperson utåt

2000:4

TrädgårdsAMATÖREN

mot skribenter och annonsörer, men går snabbt över till att även producera egna artiklar och bilder. Ingmar Holmåsén fortsätter som bildredaktör ytterligare ett drygt år, sedan tar Christina över den sysslan också, med ett inhopps av Ingemar Stålrud från Göteborg under 2001.

Vid millennieskiftet dyker Christinas surftips upp som ett återkommande inslag i tidningen. Allt fler medlemmar använder datorer och internet – och den plattformen utvecklas mycket snabbt av trädgårdsintresserade användare.

Under 2000–2001 svallar en ganska häftig debatt om tidningens innehåll och layout. För mycket resereportage och djuplodande artiklar tycker vissa. Omodern tycker somliga. Medan andra röster gör gällande att tidningen är bra precis som den är. 2002 trycks de första digitala bilderna i TA. Digitalkamerorna blir snart var mans egendom och bildkvaliteten förbättras snabbt från otryckbar till mycket god. Det tar därför bara några år innan diabländarna nästan helt har fasats ut.

Tidningen görs fram till 2002 helt på ideell basis. Men det tar ut sin tribut att vid sidan av sitt ordinarie heltidsarbete lägga all övrig tid på redaktionen. När Owe insjuknar med stressrelaterade symptom och Christina funderar på att lämna redaktionsuppgiften för att klara försörjningen beslutar ombudsmötet hösten 2002 att arvoda de båda redaktörerna med motsvarande en halvtidsersättning var.

Dagens tidning

Nummer 4 år 2003 är historiskt. Då byter TrädgårdsAmatören utseende helt och hållet. Formgivare Tineke Dalder har gjort en ny layout för tidningen. Det mest omvälvande är att logotypen som hängt med sedan begynnelsen 1938 ersätts av en enklare och modernare. Tidningen är textmässigt fortfarande relativt ”tät” om man jämför med de kommersiella tidningarna. Innehållet struktureras upp under tydliga vinjetter och äntligen slipper läsarna bläddra fram flera sidor för att hitta fortsättningen på en artikel. ”Kontakt med läsekretsen” flyttas från första uppslaget och där läggs istället en aktuell krönika från ordförande och en ordentlig innehållsförteckning. Vissa justeringar av den nya layouten görs i nästkommande nummer, men sedan håller sig redaktionen till de nya ramarna.

Utgivningstiderna justeras 2004 till mars–maj–september–december eftersom tidsspännet mellan nummer 2 i april och nummer 3 i oktober är för stort.

2004 ersätter Ingrid Björlin Gunvor Albihn som korrekturläsare.

Fram till 2005 sköter tryckeriet slutredigeringen av alla bilder i tidningen, men nu tar Christina Fryle över den uppgiften. Genom att skicka en tryckfärdig produkt till AM-tryck minskar totalkostnaden för produktionen av tidningen. Redaktörsarvodena justeras upp i förhållande till den ökade arbetstiden. Numera innehåller varje nummer 120–140 bilder, från att på 1990-talet ha legat på 40–50 bilder per nummer.

Vissa saker syns inte alls i tidningen, men i stället för att använda telefon vid kontakterna mellan redaktionsmedlemmarna och inte minst de långvariga genomgångarna av korrekturen sitter vi nu vid våra datorer och pratar med varandra över ”nätet”, samtidigt som vi kan se varandra på skärmen eller visa upp något som just diskuteras.

När man ser tillbaka kan man konstatera att vissa saker aldrig

ändrar sig. Redaktionen ropar alltid på mer material från medlemmarna. Medlemmarna vill alltid ha mer av somliga artiklar och färre av andra. Men önskemålen varierar över tiden. Idag har många uppfattningen att tidningen handlar för mycket om alpiner och stenpartiväxter – trots att sådana artiklar knappt alls förekommer. Det tyder väl på att många har varit med i föreningen väldigt länge och ser tidningen ur ett betydligt längre perspektiv än bara några år.

H-I-H

Hosta -Iris-Hemerocallis-gruppen bildades formellt och blev en specialgrupp inom STA 2008 men har en bakgrund som sträcker sig längre tillbaka. Efter att länge haft tankar om en förening kring hostor kom Thomas Nilsson i Nybro 1999 i kontakt med någon i liknande tankar gällande *Hemerocallis*. H-H-gruppen bildades och H-H-bladet börjades ges ut 2 ggr/år. Den årliga premieringen, H-H-värderingen, av växterna väckte stort intresse och engagemang under många år. Irisarna bjöds in i familjen 2005 och medlemsbladet bytte namn till H-I-H-bladet. Thomas drog ett tungt och förtjänstfullt lass under de tidiga åren och när han tyckte det var dags att lämna över uppstod HIH-Gruppen i sin nuvarande form.

Eftersom medlemmarna är utspridda över hela landet (Skandinavien) är verksamheten uppbyggd runt kontakter via Internet och deras blogg, med bara enstaka gemensamma träffar under året.

Frölistan

Vid sidan av Trädgårdsamatören (TA) är frölistan det viktigaste vi har och det är många medlemmar som kommit till oss för att få tillgång till den. Visserligen nämns inte frö eller frösådd i det första planerings-PM:et, men det var förmodligen så självklart att det inte behövde nämnas.

En av de första programpunkterna var nämligen ett besök på Statens Centrala Frökontrollanstalt och redan i TA 2:1938 fanns det en lista på fröer som lottades ut till hugade spekulanter. Sedan blev det lite stökigt under krigets första år, men från 1942 har det nog funnits en frölista varje år. Det finns en liten osäkerhet här eftersom frölistorna skickades ut separat under många år och även om alla nummer av TA finns sparade så saknas många frölistor.

Från 1942 till 1955 var det ordförande Einar Wibom som själv skötte hanteringen av skänkta fröer. Ibland var fröerna gratis de första åren, förmodligen beroende på föreningens ekonomi. Ett exempel på kostnaden är från 1944 då man får betala 50 öre för 5 portioner eller 1 krona om man vill ha fler. Betalningen helst i 10- eller 20-öres frimärken.

Det fanns fram till 70-talet ingen begränsning på antalet beställda fröer och 1948 finns det en kommentar att en beställare fick hela 126 sorter. Antalet inskickade fröer varierade kraftigt, mycket beroende på att det var få donatorer som samlade väldigt många sorter. Med något tiotal beställare varje år det första decenniet var det inte så svårhanterat att sköta distributionen.

I början av 50-talet steg intresset snabbt och från 97 beställare 1961 blev det 151 under 1962. Det betydde 3 150 respektive 5 170 utsända portioner och nu hade kostnaden för att beställa fröer stigit något. 1961 var det t.ex. 1,50 kr för högst 5, 2 kr/10, 2,50 kr/20, 3 kr/30, 4 kr/40 och däröver 1 kr per 10 portioner. Frimärken i låga valörer var fortfarande betalningsmedlet.

Uppenbarligen var det en liten kris under 1957/58, då man fick beställa direkt från några få donatorer (4–5). Året efter hade man tydligen hittat någon som åtog sig att sköta frölistan och det var också första utlokaliseringen av någon av sällskapets verksamheter. Ivar Edvardsson i Stannum (NÖ Göteborg)

skötte hanteringen i två år tills det var dags för Thor Svantesson i Alingsås och han behöll jobbet i hela 11 år!

Hitintills har man fått beställa obegränsat antal sorter men 1968 begränsades antalet till högst 30 och från 1976 minskas det till högst 20. Då har antalet utsända portioner stigit till runt 15 000.

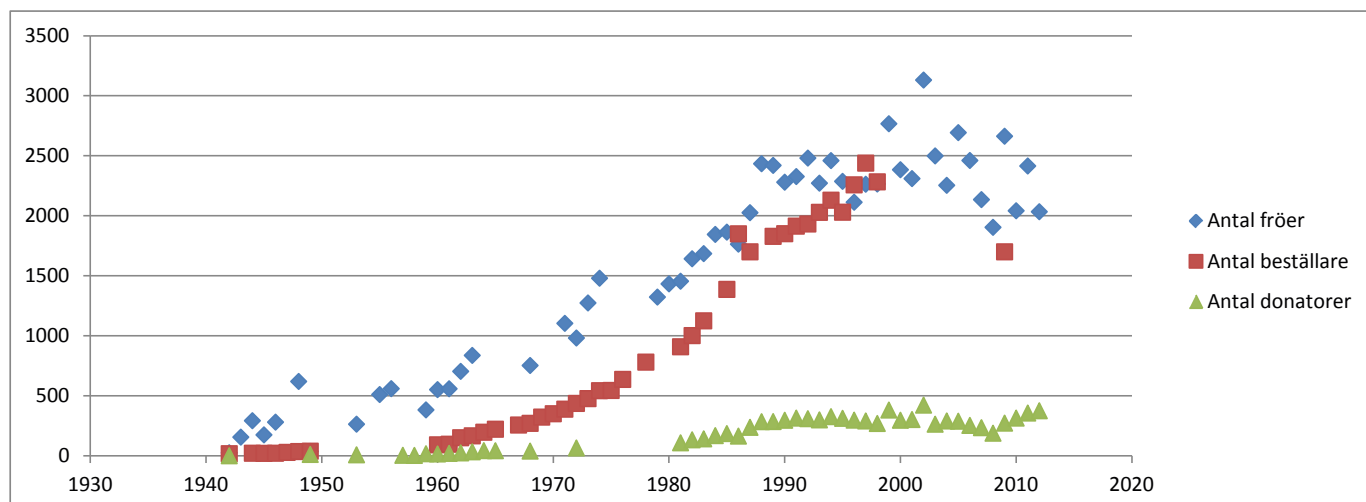
Gösta Franzén i Gemla tar 1972 över hanteringen och med fru Marianne kommer han att sköta listan de kommande åtta åren. I och med att Gösta tar över läggs en grundavgift på 1,50 till och även donatorerna får betala för fröerna, men får förtur till de mest åtråvärda fröerna. Sedan går det ett par år där olika sätt att premiera donatorerna provas, för att från 1983 bli 20 portioner till alla och fem extra för donatorer.

Med uppemot 1500 olika sorter och 700 beställare att hålla reda på är det inte konstigt att frustrationerna blev stora över att alltför många inte läste anvisningarna och orsakade mycket extraarbete. Absolut inget unikt för Franzén utan att döma av kommentarerna i TA har det drabbat alla som arbetat med frölistan.

Från 1979 trycktes frölistan i TA. Första året som ett fristående extra femte nummer, som så småningom utökades till att innehålla även andra artiklar. 1992 återgår tidningen till att ges ut fyra gånger, nu med frölistan i nummer fyra.

Åke Persson i Horndal och Dala-Gästrikeregretsen sköter listan 1980–82 och sedan tar Älvsborgskretsen, under ledning av Ester Andersson, hand om den i fyra år, följt av Östgötakretsen med Vera Gade i tre år. 1989 blir så Älvsborgskretsen övertalad att återigen ta hand om hanteringen och kommer att sköta listan ända fram till 2009 då nuvarande och helt nya, decentraliserade organisationen tar över.

Det är nog ingen som inte varit inblandad i fröverksamheten som inser hur mycket jobb som lagts ner för att förse medlemmarna med fröer genom åren. I början sköttes fröförmedlingen av bara en person, men med några hundra fröer och upp till tusen utskickade portioner var det ändå hanterbart. Under 60- och 70-talet handlade det mer om ett familjeprojekt för att från

Två av eldsjälarna i Älvsborgskretsens frögäng, Ester o. Sixten Andersson, framför de tre frökaruseller som Sixten byggt i källaren för att rationalisera expedieringen av de mer än 1.000 fröbeställningarna.

80-talet bli ett kretsprojekt med betydligt fler personer engagerade i arbetet. När det senare blir tillåtet med efterbeställningar ökar mängden utskickade fröer med ungefär 50 %. Som mest var det 3 131 sorter 2002 och gissningsvis över 75 000 portioner som då skickades ut av frögänget.

Arbetsordningen är att först skickas fröerna in från donatorerna. Sedan följer det tidsödande arbetet med att sammanställa vilka olika fröer som kommit in och att kontrollera att alla namn är korrekta. Att fröerna stämmer med namnen är inte alltid möjligt att kontrollera, för det kräver ju att den som tar emot fröerna har personlig kännedom om hur just de fröerna ser ut. Sedan är det dags att göra själva frölistan och lämna över den till TA. När datorerna väl gjort sitt inträde i verksamheten blev det ju en aning lättare, men 10–20 % av de inkomna fröerna brukar vara nya för listan och kräva extra arbete med att kontrollera namnen. Från det John Alebring tog över TA fram till och med 2001 skötte John själv namnkontrollen i listan och sedan dess har ansvaret legat på Hubert Agback i Uppsala. Sedan ska de inskickade fröerna portioneras och det är ett riktigt pilljobb, speciellt om de är dåligt rensade av donatorn, vilket tyvärr är alltför vanligt. Portionspåsarna sorteras i i facken (se bild ovan) och antalet portioner av varje sort antecknas. När beställningarna kommit in ska donatorerna sorteras ut och sedan är det till att traska runt frökarusellerna och plocka ut påsarna.

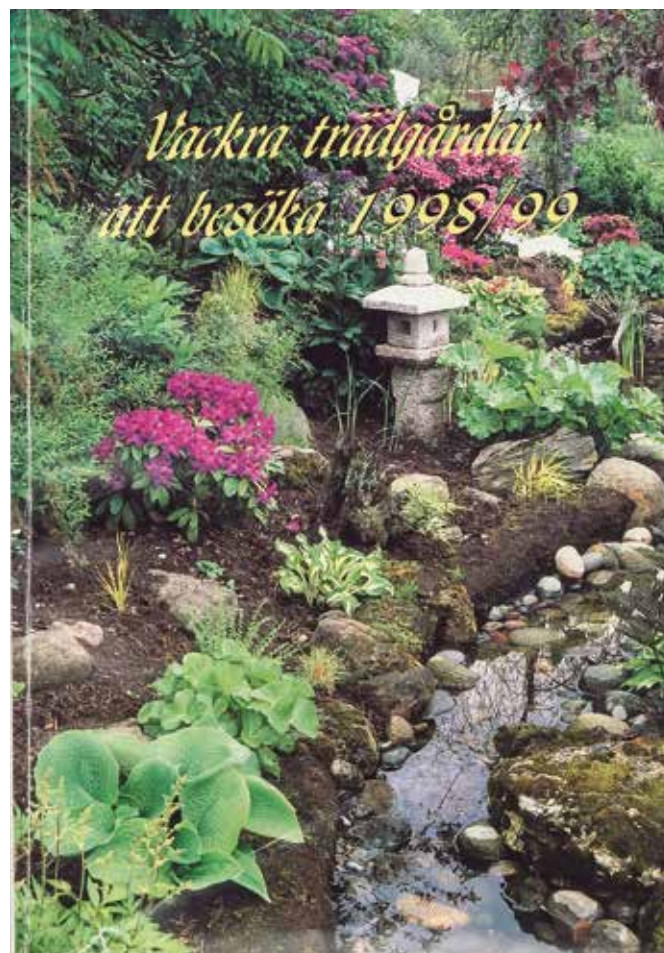
Förr drogs beställningssedlarna slumpmässigt och det var viktigt att ha tur att dras tidigt om man ville ha de sällsynta fröerna. Drogs man sist var det förstås många tomma fack i karusellerna när över 1 500 beställare redan fått 20 portioner var. I dag med det program Göran Fries skrivit är det betydligt elegantare och så rättvist det kan bli. Här sköter programmet i datorn om att den som dras först får sitt första frö i beställningslistan, sedan får person två sitt första frö och så vidare innan det börjar om med att beställare ett får sitt andra frö från beställningslistan, om det nu finns kvar.

Presentation av Älvsborgskretsens frögäng och -verksamhet finns i TA 2:1997, sid. 117 och den nya organisationen i TA 2:2009, sid. 86.

Trädgårdsguider

Trädgårdsbesök har från första stund varit grunden för föreningens verksamhet. Det är ju genom besök i andras trädgårdar och samtal med andra odlare som man själv och den egna trädgården utvecklas. Det är då många av de bästa idéerna dyker upp och man ser växter man själv vill ha och hur de ska odlas för att må bra. Ibland får man till och med den önskade växten med sig hem efter besöket.

Adresser till personer som är villiga att ta emot besök har nästan hela tiden funnits i TA, men när listorna började ta lite väl mycket plats upphörde de att publiceras. Ansvaret för visnings-trädgårdarna gled över till lokalkretsarna, vilket gjorde att medlemmarna ofta bara kände till trädgårdarna i sin egen krets. Därför kläcktes idén till en liten skrift med adresser till alla medlemmar i föreningen som tog emot besök. Göran Ruff, i Södra Vi, tog hand om skriften och lyckades fylla många sidor med adresser och trädgårdsbeskrivningar. Skriften bytte namn några gånger och utökades snart med intressanta plantskolor. Många har ständigt det senaste numret liggande i bilen. Ett problem har dock varit att den kostat rätt mycket att trycka och det var långt ifrån alla som var intresserade av den. Dessutom var den med utgivning vartannat år inte alltid aktuell. Från och med 2013 går skriften nu in i datoråldern och kommer alltid att finnas nedladdningsbar och uppdaterad på nätet eller kunna beställas från föreningen (se TA 1:2013).

Våra ordförande

Vår första ordförande, Einar Wibom, var också en av våra färgstarkaste personligheter. Anton Sörlin ger ett målande porträtt av honom när han i 80-årshyllningen (TA 3:1956) berättar om sin första kontakt med honom och föreningen. ”I folkvimlet observerade jag en dekorativ herre med Oscar den andresskäg, imperatorsblick och mer av pensionerad general än blomsterdyrkare i sina åthävor” (se porträtt på sid. 6).

Han var drygt 60 år när föreningens bildande började diskuteras och både ålderman och självklar ledare i den samling av unga entusiaster som startade upp föreningen. Bostaden var på Råsundavägen, men trädgården hade han vid sommarstället Solvik i Kummelnäs utanför Stockholm. Där odlade han sedan 1927 och hade till slut över 6 000 växter på den stora tomten. 1938 gav han ut boken ”Vildmarkens blommor kring din stuga” som handlar om de vilda svenska växter han odlade på Solvik. Förutom sitt djupa trädgårdsintresse var han väldigt intresserad av naturen och engagerad i kommunalpolitiken. I föreningen höll han i trädarna för så gott som all verksamhet och från 1945 var han också redaktör för TrädgårdsAmatören. Han var snäll och väldigt generös men samtidigt fruktad för sitt häftiga humör. Kontakterna med medlemmarna var omfattande och han kände många av medlemmarna runt om i landet personligen. Skänkte och bytte växter med många av dem. Minnet var imponerande och han lusläste varje år i stort sett alla svenska plantskolekataloger, ett 80-tal. Därför hade han fullständig kontroll på vilka växter som såldes var i landet men var också fruktad av plantskoleägarna. Ve den som hade något fel i katalogen, han ringde då omgående upp dem och grälade. Den här kunskapen användes flitigt inom föreningen och speciellt i TA, där han var redaktör.

Einar Wibom avsåg sig ordförandeskapet i februari 1955 men fortsatte som redaktör för TA till 1963. Han var hedersordförande till sin död den 17 augusti 1967, några veckor innan sin 91-årsdag, och arbetade i trädgården till sista dagen.

Fil. lic. Anton Sörlin tog över ordförandeklubbans 1955, året innan sin pensionering. Han var född 1891 och folkskollärare i Västerhaninge. Huvudintressen var botanik, geologi och geografi och han skrev många populärvetenskapliga och läroböcker inom dessa ämnen. Trädgårdsrelaterade böcker var ”Trädgårdsbotanik” (1950) och ”Villa på landet” (1959) som innehöll ett kapitel om föreningens huvudpersoner. Det senare kapitlet finns återgivet både i TA 2:1971 sid. 30 och i vår 50-årsskrift ”Då växer det så rusligt”.

Anton Sörlin aviserade inför årsmötet 12 februari 1961 att han på grund av sjukdom inte kunde kvarstå som ordförande och avled samma kväll som årsmötet.

Dr Gösta Winqvist blev på årsmötet 1961 vald till föreningens ordförande. Vet inget om honom annat är att han var docent i veterinärmedicin när han avgick i februari 1968. Han har inte

Gunnel Nyblom-Holmberg.

Foto: Gunnar Jansson

lämnat så många spår i TA annat är ett föredrag med bilder från resor runt Medelhavet 1962 och förstås att föreningen gått bra vilket medgav kvalitetshöjningen av TA 63/64.

Februari 1968 valdes apotekare Wolmar Bondeson till ordförande och han stannade i två år. Det jag hittar om honom är ett bra recept på julsenap och att han i sitt yrke kombinerade botanik och farmaci.

1970 blev redaktör Gunnel Nyblom-Holmberg ordförande. Gunnel är den av våra ordförande som är mest känd utanför föreningen. Journalist och författare med en stor produktion av trädgårdsböcker. Fick Stora journalistpriset 1972 och hade en fantastisk trädgård, Strandvik i Rönninge, som flitigt besöktes av föreningen. Gunnel var med från bildandet av STA och var med i styrelsen och periodvis i TA-redaktionen från 1938 fram till uppdelningen i huvudförening och kretsar 1972.

Redan nästa år ersätts Gunnel av Bengt Stenport som i sin tur bara stannar ett år, då han blir ordförande för den nybildade Stockholmskretsen.

Vid det ordinarie årsmötet 10 februari 1972 och extra årsmötet 20 april tas nya stadgarna som ombildar sällskapet till en riksförening och ett antal lokala kretsar. Samtidigt bildas Stockholmskretsen och Bengt Stenport blir dess första ordförande. Till riksföreningens första ordförande väljs Gösta Bonde, lantmätare och politiker från Skövde. Han var med och startade Skaraborgskretsen 1964 och satt i kretsstyrelsen i många år. Gösta var ordförande i riksstyrelsen i två år och ersattes då av Bengt Stenport som också satt i två år.

1977 skriver Allan Hansson, Huddinge, ett riktigt brandtal i TA om sin framtidsvision för STA. Han väger en liten, homogen elitistisk förening mot en bredare och mer allmänt inriktad. Han framhåller de ekonomiska och administrativa fördelarna med en förening med 50 000 medlemmar som målsättning, med minst en krets i varje storkommun och flera kretsar i större kommuner. Kretsarna ska vara självstyrande med någon form av distriktsorganisation och även kunna omfatta sektioner med specialintressen som vissa specifika växtsläkten. Uppenbarligen har hans storslagna planer visst stöd, för året därpå väljs han till

ordförande för föreningen. Under åren som följer ökar verkligen både antalet medlemmar och kretsar i rask takt och när Lars Jibrandt, Kålleröd, tar över ordförandeskapet 1982 har STA:s ekonomi äntligen kommit på fötter.

Jibrandt blir kvar på posten i sex år. I tidningen förekommer han knappt alls, så för de vanliga medlemmarna måste han ha varit en ganska osynlig person. I motsats till Allan Hansson som både var en flitig skribent i TA och under flera år hade hand om reseverksamheten. 1988 blir Sven Frändås från Ulricehamn ny ordförande. När han presenterar sig i TA 1:1989 skriver han att han efter att ha arbetat politiskt, där det ofta är hårda tag, tycker att det ska bli skönt med en intresseförening där man arbetar mer gemensamt. Men liksom en hel rad ordförande konstaterar han efter sina åtta år med ordförandeklubban att det blåser rejält på toppen och att trädgårdsmänniskor kan bli minst lika stridslystna som politiker.

Gun Jägar från Mölnlycke, som har varit sekreterare i ett par olika perioder, 1982–88 och 1993–96, blir 1996 föreningens ordförande. Samma år blir hon också redaktör för Trädgårds-Amatören. Det är första gången sedan Wiboms tid som någon har båda dessa uppdrag och sedan dess har förstas antalet medlemmar och omfånget på tidningen ökat ordentligt – och därmed också arbetsbördan. Kanske är det de dubbla uppdragen som leder till att vi sedan 1997 har en ordförandespalt i tidningen, ett bra sätt att hålla medlemmarna kontinuerligt informerade om vad som händer i föreningen. Gun blir kvar som ordförande i knappt tre år.

Därefter följer tre år med Leif Johansson (numera L. Fryle) från Varberg på ordförandeposten. Han försöker få STA att komma i takt med tiden genom att särskilt måna om STA:s etablering på Internet, men intresset är till en början ganska svalt.

2002 tar Rolf Wiking från Pålshöjden över och blir kvar i åtta år. Eftersom Rolf ofta är ute i kretsarna och håller föredrag blir han snabbt välkänd bland medlemmarna. Rododendron, magnolior och orkidéer hör till favoritväxterna.

Sedan 2010 är det Karin Svensson Nygren från Östergötland som håller i rodret. Men det har inte hunnit bli historia än...

Gösta Bonde

Gösta Winqvist

ORDFÖRANDE GENOM ÅREN

Einar Wibom	1938-1955
Anton Sörlin	1955-1960
Gösta Winqvist	1961-1968
Wolmar Bondeson	1968-1970
Gunnel Nyblom-Holmberg	1970
Bengt Stenport	1971
Gösta Bonde	1972-1974
Bengt Stenport	1975-1977
Allan Hansson	1978-1982
Lars Jibrandt	1982-88
Sven Frändås	1988-1996
Gun Jägar	1996-1999
Leif Fryle	1999-2002
Rolf Wiking	2002-2010
Karin Svensson-Nygren	2010-

P. M. ang. organisation
av stockholmstraktens
trädgårdsamatörer.

Organisationens uppgift:

Verka för trädgårdsodlingens, enkannerligen den som bedrivs av små jordägare, utveckling.

Organisationens medel:

1. Sammanföra alla de, som hysa kärlek till arbete i trädgården och ha samlandet och odlandet av levande växter till inbördes utbyte av erfarenheter, rön och tankar under enkla och hjärtliga former.
2. Sammanföra stockholmstraktens amatörer med växtodlare i andra delar av landet, på så vis att person, bosatt utom stockholmsområdet kallas till korresponderande medlem av föreningen på förslag av en av dess medlemmar.
3. Anordna sankväm en gång i månaden, varvid på programmet skulle stå förevisandet av någon trädgård, medlems eller annan, även handels-trädgård, föredrag i hortikulturella ämnen, bordssamtal om trädgård, förevisande av film etc.
4. Medverka vid trädgårdsutställningar.
5. Verka för ökad spridning av Allmän Svensk Trädgårdstidning, medlemmarna bli platsombud.
6. Stödja organisationer och institutioner, som verka för amatörträdgårdsodlingens fromma. Till dessa kunna räknas exempelvis Naturskyddsföreningen, Svenska Botaniska föreningen, Sveriges Plantskoleägars förening, Dendrologföreningen, Uppsala trädgårdsförening, andra lokala trädgårdsföreningar, Gartnersällskapet, Kaktusföreningar, Akvarieföreningar. Bland institutioner märkes främst Växtskyddsanstalten.
7. Att i samarbete med främst Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter skapa ett referensbibliotek omfattande äldre och nyare trädgårdslitteratur i huvudstaden. Jfr. beslutet i Paris i år.
8. Anordna årliga prisbedömningar i stil med Skånska trädgårdsföreningen och Bromma trädgårdsstäders förening.
9. Sätta medlemsavgiften så låg att ingen på grund av ekonomiska skäl skulle behöva draga sig för att vara medlem.
10. Föreningen bör ha sådan organisation och anda att den kan utveckla sig organiskt, d.v.s. ej från starten betungas av stadgetekniska diskussioner och utopisk planeringsverksamhet. Från en liten entusiastisk kärna av medlemmar skall fältropet utgå: Jordpåtare i alla land, Föreningen Eder.

Verksamheten

Det är intressant att läsa det första PM:et som skrevs av gruppen som kallade till det första mötet i den blivande föreningen. I stora drag stämmer deras tankar med hur föreningen fortfarande fungerar.

”Sammanföra alla de, som hysa kärlek till arbete i trädgården och ha samlandet och odlandet av levande växter till inbördes utbyte av erfarenheter, rön och tankar under enkla och hjärtliga former.” Mer än så kanske inte hade behövts, resten handlar egentligen bara om detaljstyrning av grundmålet.

Samma inriktning sedan 1938

Från allra första stund inriktade sig föreningen på att uppfylla målet genom att arrangera trädgårdsbesök, inomhusträffar med föredrag och bildvisningar samt kursverksamhet. Visserligen reducerades målsättningen på ett möte per månad till minst ett per kvartal, vilket som regel överträffades och i dag har väl de flesta kretsar fler än 12 programpunkter under ett år.

Den 12 april samlades en stor skara på det första riktiga mötet i april för att titta på en film och diskutera verksamheten och

Fest på Stallmästaregården 12 april 1938 efter första kvartalsmanträdet.

anta de justeringar av stadgarna som styrelsen gjort efter det första mötet (se ovan och tidningsnotisen uppe t.h.). Redan fyra veckor senare var det dags för nästa inomhusmöte.

I mitten av maj samlades hela 80 personer för en guidad rundtur bland vårblomstren i Bergianska trädgården. Vårpromenaden i Bergianska blev sedan en tradition under många år, en månad senare följd av en bussrundresa i Bromma trädgårdsstäder och under året ytterligare några trädgårdsbesök.

Växtbyten

Under augusti kom det ut en lista på ca 800 bytesväxter, där man kunde kontakta ägaren och göra upp om växtbytet.

Växtbyteslistan var en intressant idé, men redan året efter verkade intresset vara iskallt! Fast egentligen hade första punkten uppfyllts långt över förväntan. Intresserade odlare var i och med listan sammanförda och de kontaktade nu varandra direkt och hade inget behov av någon lista i tidningen!

Det här är kanske det som skiljer sig mest från dagens verksamhet. Växtmarknader existerade inte förrän långt senare. Vid den

Sällskapet Trädgårdsamatörerna.

I närvaro av ett åttioatal personer avhöll Sällskapet Trädgårdsamatörerna sitt första ordinarie kvartalsmanträde tisdagen den 12 april å Stallmästaregården i Stockholm. Efter ordf., revisor E. Wiboms hälsningsanförande visades Weibullsholms stora film. Vid de därpå följande förhandlingarna meddelades bl. a. att styrelsen givit red. Gösta Sjöberg i uppdrag att redigera och utge ett dubbl. medlemsblad avsett att t. v. utkomma en gång i kvartalet. Vidare föredrogs inför Sällskapet den förhållandevis stora medlemsförteckningen — 130 namn — exklusive nyanmälningar.

Under den därpå följande supén, varunder många vänskapsförbindelser knötos, föredrogs bl. a. en av Sällskapets medlemmar, den välkände Bellmansångaren Vilhelm Julinder en del för tillfället väl valda sånger och visor. En del växter, skänkta av Sällskapets populära ordförande, utlottades även, varvid damerna under herrarnas ovationer hemtogo huvudparten. Sällskapets framgång tycks vara säkrad.
Z.

här tiden var det växtbyten som gällde och någon enstaka gång auktioner. I dag byts det fortfarande många växter och fortfarande i huvudsak i samband med personliga kontakter och trädgårdsbesök.

I oktober var det åter samkväm på Stallmästaregården, med en enkel middag för 3 kronor. Kvällens ämnen skulle lika gärna kunna stå på programmet idag. ”Bordssamtal om hur man bäst skyddar sina växter inför vintern” och ”Vad man kan lära sig av sina misstag som trädgårdsamatör”. Lite ovanligare var kanske allsång ledd av fru Gunnel Nyblom (senare -Holmberg). Något som då var mycket vanligt. Precis som nu lottades skänkta växter och fröer ut på träffarna.

Något som avviker från våra normala kretsträffar är att det som regel var flera föredrag under en träff.

Fråga: Har läst i tidningarna att i Stockholm bildats en förening av trädgårdsamatörer. Vart skall man vända sig, och vad är årsavgiften?
Intresserad.

Svar: Medlemskap i Sällskapet trädgårdsamatörerna kan vinnas genom anmälan till sällskapets sekreterare hr A Ahlin, Epidemisjukhuset, Stockholm. Årsavgiften är 5 kr. och avgiften för ständig medlem 100 kr.

Kunskapsutbyte

I styrelsen fanns det redan en grupp på fyra personer som skulle ansvara för studieverksamheten. Det första som arrangerades var en studiecirkel i trädgårdsodling, som var mycket handfast. Man träffades hemma hos någon av deltagarna och med hjälp av en fackutbildad studieledare utfördes de trädgårdsarbeten som var aktuella för årstiden! Kunde mycket väl tas upp som en nybörjarcirkel i nuvarande kretsprogram.

Om vi tittar på 1939 års föreläsningsprogram så är det ambitiöst och de flesta av oss idag skulle inte frivilligt missa något av dem. Planerna för 1940 var dessutom en tredagarsresa till Öland och en sjudagars rundtur från Stockholm till Malmö och Göteborg med besök i både privata och offentliga trädgårdar. Tyvärr satte krigsutbrottet och bensinrestriktionerna stopp för resorna och lade märkbar sordin på verksamheten under de kommande åren.

Efter att föreningen väl kom igång känner vi alltså igen verksamheten ungefär som den är idag. Årsmötena hålls i februari till april, i allmänhet i Byggnadsföreningens restaurang. Ridarsalen i Gamla stan är ofta samlingsplats för de andra större träffarna.

Här en intressant programpunkt från en av träffarna (1957), som skulle kunna användas idag; Erik Läck delade ut kuvert med växtdelar till deltagarna som sedan skulle gissa vad det var. Det var tydligen knepigt att med syn, känsel och luktsinne identifiera de olika växterna.

Informationstjänst

Både bibliotek och bildarkiv började byggas upp redan från start. I brist på Internet med forum och hemsidor hade föreningen nog så effektiva lösningar. Redan tidigt skapades det som senare fick heta Informationstjänst. I stället för att ställa en fråga i vårt forum eller knappa in frågan i Google ringde eller skrev man till Einar Wibom och han svarade då direkt eller tog om möjligt reda på svaret. Det kunde vara hur en växt skulle odlas, vilken tidlösa som var vackrast eller var man kunde få tag på en viss växt.

Växterna

Det var också länge vanligt att medlemmar meddelade Einar Wibom om de hade växter över och de fördelades då gratis till ”andra, mindre väl försedda” medlemmar och ibland lottades

Lewisia var länge en växt som nästan enbart odlades av trädgårdsamatörer och har först på senare tid blivit vanlig i handeln.

Foto: G. Thörnström

de ut. Landsortsmedlemmar, dvs. de som inte bodde nära Stockholm och kunde delta i föreningens träffar, kunde också skicka in önskemål om vilka växter de önskade och om det var möjligt att få tag på dem skickades de då utan andra kostnader än portot. Under rubriken ”Önskespalten” finns ibland listor på det som E. W. inte själv lyckades få tag på.

Önskelistor, notiser och artiklar visar också att det på den här tiden odlades ett spännande sortiment av växter och till och med en del som i dag är tämligen ovanliga.

Fröer lottades ut redan på de första träffarna och från 1942 var frölistan igång på allvar. Diskussioner och råd om frösådd förekom regelbundet i tidningen.

Den tydligaste skillnaden mellan Einar Wibom och senare redaktörer är hans genomgångar av nyheterna i årets plantskolekataloger (se sid. 25). Det möjliggjordes av att han gjorde register på allt som fanns med i katalogerna och han kunde lätt se om det dök upp nya växter. På sätt och vis lever vi i en tid då vi tycker att det aldrig funnits så många växter att få tag på som nu. Det stämmer nog rätt bra – men vi gör ofta felet att tro att förr var det ett magert sortiment i plantskolorna. 1947 nämner t.ex. E. W. att i en över 40 år gammal Alnarpskatalog fanns det inte mindre än 16 sorter av persika, 8 sorter aprikos, 17 sorter vin, 30 sorter hasselnötter, 28 sorter klematis osv.

Sommarträffen

1946 dyker begreppet ”Sommarträffen” upp för första gången. Efter en förfrågan i TA ställde 15 medlemmar upp för att visa sina trädgårdar under sommaren. Väl spridda över landet, förutom Stockholm hittar vi bl.a: Stannum, Skultorp, Höganäs, Huskvarna och Slöinge. Med andra ord precis som Trädgårdar & Plantskolor fungerar i dag.

1960 är listan indelad i Stockholmsträdgårdar och västra Sverige. Just i västra Sverige verkar det under den här tiden ha funnits en koncentration av kunniga odlare. Under kommande år växer listan med fler trädgårdar runt om i Sverige.

1963 fyller föreningen 25 år och aktiviteterna ökar även utanför Stockholm. 6 maj 1963 träffas ett antal medlemmar och andra trädgårdsintresserade på Café Residens i Malmö och bestämmer sig för att bilda en Malmöavdelning av STA. Enligt protokollet tar en Sigvard Alebring hand om rodret redan från början. Ett antal protokoll senare visar det sig att bakom det namnet döljer det sig någon som sedan under många år sätter sin profil på föreningen och inte minst TA, nämligen John S. Alebring. Alebring valdes också till ordförande och åtminstone från nästa träff var Inga Brodin sekreterare.

Skåneavdelningen, som den kom att kallas, fick bra fart på verksamheten redan från början och hade ett flertal träffar under året. Medlemsavgiften var nu 10 kronor för landsorten och 15 kronor för Stockholm med omnejd och Skåne.

Antalet medlemmar utanför Stockholm har växt under senare år och på årsmötet 1964 väljs för första gången en representant för landsorten (och en suppleant) in i styrelsen. Det blir Kurt Grimlund från Huskvarna. Dessutom utökas styrelsen med adjungerade ledamöter från Sånekretsen, John Alebring, och TA, Arvid Åhlin och Torsten Hedén.

I och med bildandet av en ny avdelning i Skåne började föreningen diskutera en ändring av stadgarna och styrelsen får i uppdrag att utarbeta stadgar för en riksförening med lokalkret-

Nyheter för året.

I våra plantekataloger som nyss utkommit saluföras en hel del nyheter och det kan ju vara av intresse att ta del av dem.

Av rosor komma som väntat åtskilliga nya. En alldeles särskilt vacker ros är den storblommiga Kordas Perfekta. Den är kraftigt upprättstående med frodigt och friskt bladverk. Den säges vara den vackraste och mjälaste, som ännu på fråga om rosor i laureas med guldgul botten ovan röda och guldfärgade reflexer över hela blommor.

En storblommig ros är Spartan, en nyhet 1955, som har rent orangeröda blommor utan minsta schattering, en mycket vacker och rikblommig ros.

En nyhet från 1956 är The Queen Elizabeth, en fjärdelrig rosafärgad ros, som är hög och upprättstående, en 80 cm hög. Den säges vara lämplig till rosenhökar, en utomordentligt vacker, kraftig planta.

Sågas nya park- eller riktigare benämnda buskrosor är följande:

En kraftigt växande och rikblommig sort är Thushelds, som har stora, doftande, dubbla blommor i silvrekäckt rosa, vilka komma mycket tidigt. Den är 2 m hög.

Pelicia har ljuvligt rosafärgade, halvfyllda och starkt doftande blommor. Det är en bra höstblommare med vackert bladverk, 100 cm hög.

Parkjewel har mycket stora, starkt fyllda och ljuvligt doftande blommor, 150 cm hög.

En nyhet är den klättrande Climbing Peace, en form av den s.k. Fredsrosen. Den har enbart stora, välfyllda blommor i vitt och rosa.

En 80 cm hög sten av Krbusken är Carangans pygmeas pendula. Det är en hängande form med sirliga grenar och gula blommor i juni - juli, ett värdefullt och dekorativt växtslag.

Av nya Cotoneaster-hybrider komma trevliga. Hybridfeuer är en medelhög buske med lysande fruktkrud och pendula, som är en dekorativ solitärart med till märken hängande grenar, tätt prydda med röda frukter.

Tre nya nya vår- eller höstvarmblommande ljung är Erica arborea alpina och darleysalis. Den första är en högvuxen art med frisk grönska och vita blommor. Fjörde är tätt och sälligt hög. Den senare ger ett överflöd av rosenröda blommor hela våren.

En vacker vintergrön ligaster, betydligt mera än övriga vintergröna arter är den nya Ligustrum ibolium, som är trevlig för bök.

Vackert överhängande växtskitt med violatta frukter har den nya lingontrym, Lonicera pileata Graciosa.

En ny blandstek är Potentilla fruticosa Princess Beauty, som har ett utbredd växtskitt och ljus gräddgula blommor.

En ny form av den vintergröna Pyracantha coccinea är Orange Glow, som har mera lysande frukter. Pyracantha säges vara hårdig långt upp i lödset.

En i odling sällsynt art från Himalaya är Spiraea arcata. Den har bågformigt böjda grenar och vita blommor.

En hybrid är Spiraea samboensis, som här saluföras under namnet Hobbeana. Den är 150 cm hög och har vackert förgrenade blomställningar i tätta vippor av rosa blommor i juli - augusti.

Av Clonatis komma en hel del nyheter. Här bör man komma ihåg, hur de olika formerna häckrosor, sådana som tillhör Jackmanni- och Lavaginsagrupperna, vilka blomma på ärskotten, beskåras hårt d.v.s. ett bladpar ovanför föregående beskärning. I Fatensgruppen med blomning på så väl ärskott som tvååriga pottens endast vissa rankor i toppen, andra skäras hårt tillbaka på andra eller tredje knopp-paret från nästan rikmat och så vidare.

sar. Det arbetet tog sin tid och diskuterades under flera år. Den 30 maj 1964 är det dags för medlemmarna i Skaraborgstrakten att samlas hos komminister Carl-Gustaf Löfgren i Härlunda, söder om Skara, för att titta på trädgården och diskutera bildandet av ytterligare en lokalavdelning. Fil. mag. Stig Lindroth, Skövde, blir ordförande och herr Åke Stadig, Madäns-holm sekreterare.

Sedan dröjde det till 1969 när Bohuslän-Dalslandkretsen bildades. Lokalavdelningar har vid det här laget döpts om till kretsar. Saima Olofsson blir ordförande och Erling Johannesson sekreterare.

I september 1971 samlar Sven Paulsén ett sextiotal amatörer till AB Lundkvists Handelsträdgård i Borås, för att bese orkidéod-

En bild från ombudsträffen 1974 i Uddevalla.

Foto: Thycko Andersson

lingarna och bilda en Älvsborgskrets. Deltagarna var överens med honom och valde Arne Johansson, från Kinna, till ordförande och initiativtagaren själv till sekreterare.

På årsmötet 10 februari 1972, i Stockholm, var äntligen stadgeförslagen för sällskapets uppdelande och lokalkretsar klara och kunde godkännas med 41 ja-röster, ingen nej och 16 nedlagda. Samtidigt förkastades enhälligt en motion att sällskapet istället skulle uppgå i Riksförbundet Svensk Trädgård.

På ett extramöte den 20 april klubbades så stadgarna för andra gången och var därmed gällande. Till sällskapets första riksförande valdes Gösta Bonde och till sekreterare Silva Lindroth, båda från Skövde. På mötet avtackades också Gunnel Nyblom-Holmberg, som efter 25 år i sällskapets styrelse nu ville dra sig tillbaka. Hon hyllades bl.a. genom att utses till hedersordförande.

Beslutande organ för riksföreningen blir ombuds församlingen, bestående av huvudstyrelsen och valda ombud från kretsarna. Första mötet för den nybildade ombuds församlingen blev 3 juni i Skövde. Årsavgiften blir nu 20 kronor till huvudföreningen och 5–10 kronor extra till eventuell lokalkrets.

Samtidigt bildades nu Stockholmskretsen med Bengt Stenport som ordförande och Eva Nilsson till sekreterare.

Krets bildandet uppmuntras nu och de kommande åren bildas Blekinge (1973), Östergötland (1974), TAG (1977), Dala-Gäst-rike (1978) och hela tre kretsar 1979; Mälardalen, Uppland och Värmland.

Ombudsträffarna sväller snart ut i omfång, efter att 1973 ha anordnats i samband med Skånekretsens 10-årsjubileum. Förutom själva ombudsmötet är tillställningarna öppna för alla medlem-

mar. De blir 1974 (Uddevalla, se bild) och 1975 (Lerum) på två dagar, med trädgårdsbesök, båtutflykt, middag på lördagskvällen, följt av ombudsmötet under söndag förmiddag.

1976 blir det hela tre dagar i Stockholm och det börjar kännas som själva ombudsmötet kommer i skymundan av alla kringarrangemang. Under ombudsmötet bestäms att i fortsättningen ska OM endast ska vara öppet för kretsombud och styrelse och att ett separat möte ska anordnas varje år för medlemmarna. Här föds våra nuvarande Riksmöten ur evenemangen runt de första ombudsträffarna och kanske den tvådagars amatörträff som John Alebring arrangerade i Västergötland 1969, med ett snarlikt upplägg.

Växtmarknader

Det som vi idag ser som en väldigt viktig del av verksamheten, växtmarknaderna, har faktiskt inte förekommit så länge i den form vi nu känner dem. STA:s målsättning har alltid varit att sprida odlingsvärda växter, men från början skedde det som tidigare nämnts genom växtbyten mellan medlemmar. Vid trädgårdsbesök delade trädgårdsägaren gärna med sig av sina växter, vilket många förstår gör än idag. Men i en växande förening med många medlemmar och stora besöksgrupper är det inte lika självklart att man gräver upp plantor till dem som kommer. TAG:s version av växtmarknad presenterades i TA 2:1980 som en nyhet att ta efter. Tidigare hade det bara varit växtauktioner och lotterier – som inte inbringade något alls till dem som drog upp växterna. TAG:s modell var gemensam försäljning med en kassa. Det skulle vara dubbla etiketter i krukorna, en till köparen och en till administrationen. Varje försäljare fick ett unikt försäljarnummer. 15 % av intäkterna gick till kretsen.

Växtmarknad på Alpin 2003 i Göteborg.

Stockholmskretsen planerade att göra något liknande – men med 50 % av intäkterna till kretsen och 50 % till säljaren. Den fördelningen skulle idag leda till högljudda protester. Men när medlemmarna tidigare inte tjänat en enda krona på sina växter accepterades det förmodligen.

1981 har både Skånekretsen och Mälardalskretsen sina första växtmarknader, och snart är det en återkommande aktivitet i de flesta av våra kretsar.

Många äldre medlemmar rynkar lite på näsan åt den nuvarande kommersen kring växterna. Andan är förstås en helt annan när man köper en växt istället för att få den som gåva. Men för nya medlemmar är det ett smidigt sätt att komma över åtråvärda växter samtidigt som det är en sporre för dem som vill sälja att bli duktiga på förökning.

Mässor och utställningar

Under 80-talet dyker trädgårdsmässorna upp som ett återkommande inslag i verksamheten. Under hösten 1983 när Svenska Trädgårdsnärings Riksförbund firar sitt 80-årsjubileum med en mässa i Älvsjö, Flora & Pomona, har STA ombetts att ordna en idéutställning. Montern är stor, 77 m², och i den byggs en fantastisk stenpartianläggning med damm upp med Helge Lundström som projektledare. Allan Hansson skriver entusiastiskt i TA: "På fredagen ägde den stora invigningen rum i närvaro av Kungen och Drottningen. Vi hade glädjen att få se vår monter bli särskilt uppmärksam av kungligheterna och Gunnel Nyblom-Holmberg överlämnade till drottningen ett mycket vackert bundet exemplar av "Bonniers stora bok om trädgård"."

Allan Hansson rapporterar från den årliga trädgårdsmässan i

ALPIN 83

där Eric hade ansträngt sig att sortera bort det svåra och trixiga i engelskan. Jag tror att jag har de allra flesta med mig när jag säger att skolengelskan var tillräcklig för att få ut full valuta. Detta med de begagnade damstrumporna, stenarna som stacks in under kuddarna för att öka kuddens täthet och hårdhet samt hålla undan fukt, var bra tips. Slutbilderna med två pastoralt solbadande taxar i stenpartiet vann kanske mitt hjärta mest. Ni har en chans att få läsa den symposiumsrapport som vi hoppas skall släppas ut under hösten och där vi samlat alla föredragen.

inte är de växter man väntat skulle ro hem prisen. Detta får kanske ges en förklaring med viss hänvisning till våra engelska gästers bedömning, då dessa är bortsökta med en mängd perfekta kuddar hemifrån. Det var i mycket de andra plantorna som imponerade på dem och det var ju några verkliga praktpjäser som rodde hem priserna. Alpin 83 stod sig mycket väl i jämförelse med sina engelska förebilder och med tanke på att det var en premiär så ansåg våra engelsmän att det var en stor positiv överraskning för dem. Så heder åt alla våra duktiga odlare som var med. Men

Pelle Ronnheden vid ett av utställningsborden.

Foto: Ella Nantin

Själva utställningen var ju något speciellt behagfullt och spännande som en första och undflyende sommarförälskelse. Hos alla de som vann pris en triumf och glädje över lång möda och en viss besvikelse och tomhet hos de andra som fick gå hem utan och kanske nu satsar bättre till nästa gång. Att som jag, ha den stora förmånen att vara domare och vara med och lära av de stora pojkarna: Eric Watson, Tony Colmer, Tony Hall, Jimmy Persson och Henrik Zetterlund. Det var något extra må ni tro. Många som läst och läser prislistan kanske höjer något på ögonbrynen då det kanske

var var ni andra? För nog saknades en hel rad av våra duktiga odlare.

Visst var väl Sven-Olof Strandhede's suveräna middagstal en av höjdpunkterna. Ja, så går en mästare åt för många en av livets stora stötestenar och ättestupor. Här kan vi lättare än annars verkligen blamera oss. Hur vackra intresse hos en sal med 250 mätta middagsätare med allt blod i arbete med matsmältningen och med då tomma huvuden i stark väntan på det fina lotteriet och presentationen av de stora odlarna? Bara det är en prestation, att sedan vara spirituell, hål-

En del av rapporten från Alpin -83, skriven av Kenneth Lorentzon, som var en av domarna (TA 3:1983)

Sollentuna om intressanta nyheter för odlare. STA medverkar med en enkel skärmväggsutställning och en automatisk diavidsvisare. Men under de kommande åren ökar satsningen på montern. Gösta Zetterkvist bygger under flera år ett stort bergsparti fyllt med växter i vår monter. Några gånger har vi också växtutställning med bedömning i montern. 2002 flyttar den årliga trädgårdsmässan från Sollentuna till Älvsjö.

1983 var också startpunkten för ett annat kapitel i föreningens historia – nämligen växtutställningarna efter engelsk förebild. Här närmar vi oss nutid och redaktören som skriver dessa rader (Owe Jaktlund) kan tillfälligtvis skriva i jagform.

Nr 1983:3

Medlemsblad för Sällskapet Trädgårdsamatörerna - STA

Årgång 46

En av de intresserade besökarna i STA:s monter på Flora & Pomona var Drottning Silvia, som här under öppningsdagen gör en rundvandring guidad av Owe Olsson, ordförande i Trädgårdsnärings Riksförbundet. (Se vidare sid. 61-62.) Foto: Per Kätting

Tråkigt nog var jag inte med om själva starten för växtutställandet som var på Alpin-83 i Göteborg. Där genomförde TAG den första riktiga växtutställningen, med domarhjälp från England och allt. Jag var då ny medlem och det tog fram till 1987 då jag, inspirerad av alla fina utställningsbilder i de engelska trädgårdstidskrifterna, åkte till Göteborg och smög mig in bakom Kenneth Lorentzon i utställningslokalen medan han och utställningsgeneralen Gunnar Larsson gick igenom de utställda växterna. Jag hann fotografera det mesta innan Gunnar körde ut mig.

Under de närmaste åren tog utställningarna fart och en viktig anledning var nog den stora utställningen på Jubel-88 i Hågelby, Stockholmskretsens riksmöte och vårt 50-årsjubileum. Även där hade Göteborgs botaniska trädgård ett eget stort utställningsbord. Många odlare från Stockholmstrakten besökte utställningen och vi fick igång en serie utställningar hos både Stockholmskretsen, Sörmlandkretsen och Blomstervännerna. Där hade vi under några år tre årliga utställningar inom räckhåll för många skickliga odlare.

Gunnar Larsson var föreningens kontaktperson under några år och arrangerade också domarkurser i Göteborgs botaniska trädgård.

I samband med en av kurserna tog vi också fram ett regelverk för utställningarna. Jag skrev ihop ett förslag, som var en rejäl förenkling av de engelska reglerna, och efter kursdeltagarnas och i första hand Henrik Zetterlunds åsikter modifierades det och "klubbades".

Det var aldrig många kretsar som tog upp det i sin verksamhet, men fram till i början av 2000-talet var det ändå förhållandevis många utställningar att välja på för dem som var intresserade. Sörmlandskretsen var nog flitigast med årliga utställningar

Överst: Växtutställning på Hallandskretsens riksmöte 2006.
Nederst: Fotoutställning på Sörmlandskretsens riksmöte 2008.

från 1990 till runt 2006. Nu är det tyvärr sällan det arrangeras någon ren växtutställning. Motståndet har varit rätt stort från många medlemmar, som ansett det onaturligt att gräva upp växter och sätta dem i kruka. Personligen tycker jag det är väldigt tråkigt att det gått på det här sättet, för det är en rejäl utmaning att få något att blomma och se som bäst ut en viss dag. Man lär sig otroligt mycket om sina växter medan man håller på. Fast jag håller med om att det också innebär mycket extrajobb. Det tråkigaste med det minskande intresset för utställningar är nog ändå att det enligt min åsikt varit det bästa sättet att intressera massmedia och allmänheten för vår verksamhet. Lyckligtvis har digitalkameraexplosionen gjort att antalet foto-utställningar med växt- och trädgårdsmotiv har ökat. Där går det dessutom att skicka bilderna med post och då slipper man problemet med att ta med sig ömtåliga och skrymmande krukor när man t.ex. ska åka på ett riksmöte.

Resor

Redan från allra första början var resor för medlemmarna med som en planerad del av verksamheten. Den första "långresan" går den 18 maj 1939 till Magnus Johnsons plantskola i Södertälje. Tåg från Centralen för 2 kr och 10 öre t.o.r. om man meddelar att det gäller STA. Buss från Södertälje Södra till Bränningstrand kostar 1 kr t.o.r.

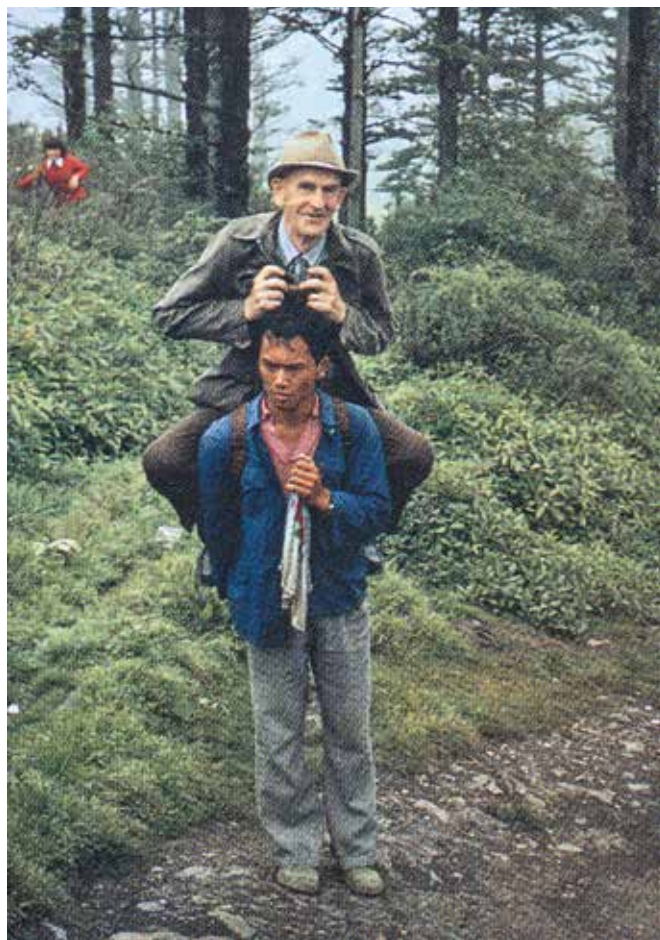
Men kriget satte stopp för längre resor och egentligen kom ingen organiserad reseverksamhet igång förrän på 60-talet, till att börja med som en del i det tidigare omnämnda sommarmötet. Det är John Alebring som håller i resorna under 60- och 70-talen. De går till de svenska fjällen och till våra nordiska grannländer Danmark, Norge och Finland. En del av resorna företogs i egna bilar som körde i karavan – andra i hyrd buss. Den sista resan i Johns regi går till Danmark 1979. De besöker parker, privata trädgårdar och plantskolor.

Svenskarna blev under charterresans barndom på 60-talet ett resande folk, och även om 70-talets oljekris och den svenska kronans devalveringar på 80-talet satte vissa käppar i hjulet för resandet så hade vi fått smak för utlandsresor. Under 80-talet gjordes många resor i STA:s regi. Den första gick till Kaukasus 1982. Det var förstås ett äventyr att resa i Sovjet på den tiden. Den botaniska guiden blandade kommunistisk propaganda med information om växterna. Resan avslutades med ett par dagars sightseeing i Moskva.

I april 1983 åkte 17 STA-medlemmar till Madeira med levandavandringar och bl.a. besök i Blandys trädgårdar, Quinta Palheiro, på programmet. Stockholmskretsen och Blomstervännerna anordnade dessutom en resa till Dolomiterna i juni samma år. Även 1984 ordnade Blomstervännerna en resa, denna gång till Pyrenéerna, där de flesta som deltog också var trädgårdsamatörer. Resan gick med buss och startade med ett besök i Helsingborg där Tage Lundells änka Tolda visade trädgården för resenärerna. På hemvägen stannade de dessutom till för växtinköp på Horstmanns plantskola i Tyskland, där många STA-resor haft anledning att göra stopp genom åren.

Under senare delen av 80-talet blev Anne-Marie Bristow reseansvarig i föreningen. Hon planerade många resor och var en mycket uppskattad reseledare. Bland resorna kan nämnas Kina 1987, Kreta 1989 och Algarve, Portugal 1994.

Med Tommy Dernelid som reseledare, Peter Gaunitz som bota-

Evert Nilsson får hjälp på vägen. Från STA:s resa till Kina 1987. Foto: Anne-Marie Bristow

nisk guide och Ingemars Naturresor som arrangör gör STA en resa till Norge i juli 1992.

I juni 1993 anordnas en resa till Klippiga Bergen med Henrik Zetterlund från Göteborgs botaniska trädgård som botanisk guide och P-O Eriksson som reseledare.

Efter alla dessa utpräglade naturresor anordnar Anne-Marie Bristow i juli samma år en ren trädgårdsresa till Estland med besök i Kivistiks klematisplantskola och flera privatträdgårdar i Tallinnområdet. Anne-Maries resa till Tjeckien-Slovakien 1995 fokuserar också på trädgårdar.

Sedan följer åter en lång rad naturresor arrangerade av P-O Eriksson och ARTema Naturresor: Sierra Nevada 1999 och Dolomiterna juli 2000, båda med Henrik Zetterlund som botanisk guide. På Sydafrikaresan i januari 2000 är det Henriks kollega Gerben Tjeerdsma som guidar.

När P-O Eriksson lämnar reseverksamheten år 2000 bildar Larz Danielsson, Henrik Zetterlund och Gerben Tjeerdsma en ny reseorganisation.

I mars 2001 guidar Magnus Neuendorf, också han från Göteborgs botaniska trädgård, en grupp trädgårdsamatörer på Gran Canaria.

Tidigt i mars 2002 leder Gerben Tjeerdsma en resa till sitt hemland Holland med besök i både offentliga och privata trädgårdar och naturligtvis ett antal intressanta plantskolor. Bussen fullkomligt bägnar av växter på hemvägen.

I maj 2004 leder Gerben ytterligare en ren trädgårdsresa, denna gång till Tjeckien och i januari 2006 ordnar han ytterligare en resa till Sydafrika.

Juni 2006 anordnas en resa till Karpaterna i Rumänien med Geir Moen som reseledare.

När några långväga resor i mitten av 2000-talet får ställas in p.g.a. för få anmälningar höjs röster mot att resorna är för dyra, för långa och för krävande och att STA bör ordna flera resor till mera närliggande mål. År 2007 kompletteras resegruppen därför med Christina och Leif Fryle som främst ska ordna kortare resor inom Europa.

I september 2007 går en resa i deras regi till Holland med plantskolor och trädgårdar på programmet. Våren därpå ordnar de sin andra och sista resa som går till Skottland.

Eftersom även de övriga vid den här tiden lämnat resegruppen finns 2009 inte längre någon reseansvarig i föreningen och det blir några års reseuppehåll.

2012 anordnas en kultur- och trädgårdsresa till Kina och Japan med Världens Resor som arrangör.

Förhoppningsvis tar reseverksamheten fart igen – för det är uppenbart att trädgårdsamatörer verkligen uppskattar att få resa ut i världen tillsammans.

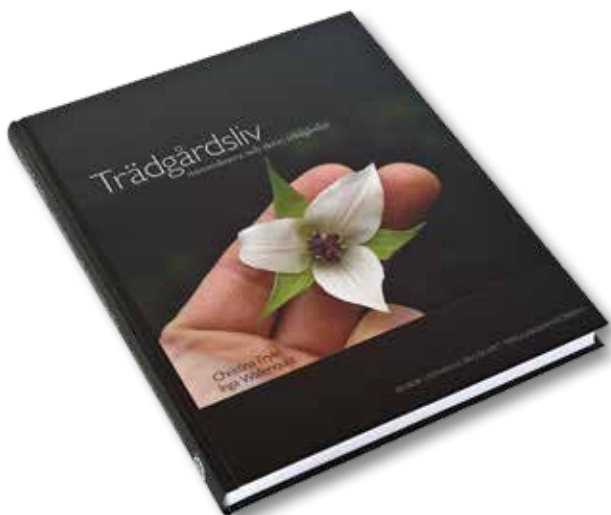
Publikationer

I samband med 50-årsjubileet 1988 gav föreningen ut "Då växer det så rusligt". En häftad bok på 110 sidor om föreningens 50 första år, med Karin Berglund som redaktör. En synnerligen trevlig bok med fina presentationer av flera av profilerna inom föreningen från start till nutid. Tyvärr sedan länge slut och kan bara emellanåt hittas på antikvariat.

Till 60-årsjubileet trycktes det upp en kopierad version av de första 10 årens TrädgårdAmatören. Sedan länge slut.

Till 70-årsjubileet 2008 var det dags för en riktig bok. Tanken var att presentera några av våra finaste trädgårdar, med tyngdpunkt på trädgårdsägarna och deras tankar. Kretsarna fick föreslå lämpliga trädgårdar och en kommitté gjorde det slutgiltiga urvalet av 35 trädgårdar. Författare var Christina Fryle och Inga Wallenquist som under två säsonger reste runt till trädgårdarna, intervjuade ägarna och tillsammans med sina respektive, Leif Fryle och Arend Wallenquist, fotograferade. Redigering och formgivning gjordes av Christina Fryle.

Resultatet blev "Trädgårdsliv", en 240 sidors fantastisk vacker och intressant bok. Trots att den på grund av skatteregler endast såldes inom föreningen valdes den välförtjänt till Årets trädgårdsbok 2008. Lyckligtvis finns den fortfarande att köpa

från föreningen, dessutom som regel billigare än de som säljs via antikvariat.

2007 gav Mittnordenkretsen ut "Välkommen i min trädgård". Det är en sammanställning av de artiklar Evert Nilsson från Ås i Jämtland skrev i Trädgårdsamatören. Ett femtontal medlemmar ligger bakom produktionen och har bland annat moderniserat namngivningen av växterna som nämns. Huvuddelen av bilderna är tagna av Evert. 160 sidor mycket läsvärda artiklar som är extra intressanta för de som odlar i kallt klimat.

2004 kom boken "Amatörerna" ut. Den är producerad helt utanför föreningen med Randi Mossige-Norheim som författare. Den koncentrerar sig mer på personerna än på trädgården. På 250 sidor finns många läsvärda och intressanta artiklar där huvuddelen av de presenterade odlarna är Trädgårdsamatörer. Till publikationerna hör också registren till TrädgårdsAmatören. Det finns en tryckt version för TA 1938–1980, medan senare register finns att ladda ner från vår hemsida som PDF-filer.

Digitalgruppen

I samband med att föreningen övertog John Alebrings bibliotek skänkte han också sitt diaarkiv på drygt 8 000 bilder.

Som resultat av det bildades 2007 digitalgruppen, med uppgift att skanna både Johns bilder och vårt eget diabildsarkiv – totalt ca 15 000 bilder.

Kjell Petersson i Karlskrona har ansvaret för gruppen och har tillsammans med några medlemmar i Blekingekretsen genomfört skanningsarbetet.

De skannade bilderna finns nu tillgängliga för medlemmarna och det arbetas på en databas som ska göra det lättare för oss att komma åt bilderna.

Det nya digitalbildsarkivet utökas kontinuerligt med skänkta digitalbilder från våra medlemmar. För den som vill komma i kontakt med gruppen finns aktuell kontaktinformation i funktionärsspalten till vänster om ordförandekrönikan på sid. 2 i varje TA.

En del av de arkiverade bilderna har använts i den här skriften.

Alebringsamlingen

Under 2003 skrevs ett avtal med John Alebring om att köpa

hans bibliotek på drygt 7 000 volymer av växtrelaterade böcker, floror från hela världen, tidskrifter med mera – många av dem sällsynta. Överlämnandet skedde några år senare. Böckerna har införlivats med vårt bibliotek och en hel del av flororna och bestämmningslitteraturen finns nu hos vår frökontrollant Hubert Agback.

SAL

I avtalet ingick också rätten att överta SAL, Svenskt AmatörväxtLexikon, som föreningen sedan gav ut 2006.

Det är ett unikt verk som omfattar ungefär 200 000 växtnamn inom mer än 6 800 släkter. Det är framförallt botaniska arter som ingår, men det finns också många namnsatta kultivarer. Naturligtvis finns vetenskapliga namn och sortnamn på växterna och ofta hänvisningar från synonymer till rekommenderade namn. Lexikonet innehåller även beskrivningar av mer kända växter och framför allt referenser till litteratur, bl.a. bildreferenser och referenser till frölistor.

Lexikonet ligger på en CD-skiva, det program som behövs för att läsa skivan är Microsoft Word. Det är alltså ingen databas utan en samling textfiler, normalt en fil för varje släkte.

Riksmöten

STA:s riksmöten behöver väl ingen extra presentation. Det är årets stora högtid och fest för många av oss. Upplägget har visserligen varierat lite genom åren och beroende på vilken krets som arrangerat mötet. Som regel har de ungefär samma upplägg. Inreseträdgårdar och mingelträff under fredagen. Trädgårdsbesök följt av en supé på lördagen, och under söndag förmiddag fler trädgårdsbesök följt av en växtmarknad under eftermiddagen. Att riksmötet är en träffpunkt för odlare från hela Skandinavien märks kanske tydligast då det där finns ett fantastiskt utbud av växter och det evenemanget lockar extra många besökare

Listan här intill visar vilka kretsar som har haft Riksmöte när.

2012 var det premiär för TrädgårdsAmatörernas dag. En idé som kläcktes i samband med en framtidskonferens. Efter många olika förslag på lämplig dag enades man på ombudsmötet 2011 om den 6 juni. Det krockar visserligen med många andra arrangemang, men det sker nog oavsett vilken dag man väljer.

Första året var trevande hos många kretsar, medan andra rapporterar att det fungerat mycket bra. De vanligaste arrangemangen var öppna trädgårdar och att genom mycket lokal annonsering locka den trädgårdsintresserade allmänheten att besöka trädgårdarna och lära känna vår förening.

Riksmöten

Blekinge/ Skåne	1978
TAG	1979
Bohuslän - Dalsland	1980
Skåne	1981
Östergötland	1982
TAG	1983
Älvsborg	1984
Dala - Gästrik	1985
Mälardalen	1986
Blekinge	1987
Stockholm	1988
Halland	1989
Sörmland	1990
Bohuslän - Dalsland	1991
Nynäshamn	1992
TAG	1993
Mittnorden	1994
Närke	1995
Stockholm	1996
Öland - Sydöstra Småland	1997
Älvsborg	1998
Värmland	1999
Skaraborg	2000
Övre Norrland	2001
Gotland	2002
TAG	2003
Mälardalen	2004
Halland	2005
Skåne	2006
Uppland	2007
Sörmland	2008
Hälsingland	2009
Blekinge	2010
Mittnorden	2011
Östergötland	2012

VÄXTUTSTÄLLNING I NYNÄSHAMN
- en unik storsatsning -

Nyköpingns botaniska sällskap har utvald en av de största utställningarna i Norden som äger rum i Nyköping. En utställning som omfattar de knappt 4000 växter som samlats ihop i en stor utställningshall i Nyköping. För händelsen, som konstateras att det är en unik satsning som sällskapet har gjort, har man valt att utställa växter som inte tidigare varit utställda i Sverige. Detta gör att utställningen är en unik satsning som sällskapet har gjort. Detta gör att utställningen är en unik satsning som sällskapet har gjort.

Utställningen har pågått sedan sommaren 1988 i Nyköping. Det är en stor utställning som sällskapet har gjort. Detta gör att utställningen är en unik satsning som sällskapet har gjort.

örerna

Vad händer i kretsarna?
Det är i kretsarna den egentliga verksamheten bedrivs. Föreningar, studieförklar, trädgårdssällskap, enor och växtmarknader brukar stå på programmet. På vår hemsida: www.tradgardsamatorerna.se hittar du information om våra kretsar och kan se vilken som är aktiv i den ort där du bor. Tveka inte att kontakta någon i kretsen om du vill veta mer.

Det är en uppsättning och offentliggörande av STAs Nyårsjubileum för 50 år. En del av andra kretsar och klubbgrupper vill ta del av detta.

TrädgårdSAMATÖREN
Nr 1784 - Utgiven tillika för Sällskapet Trädgårdssamatörerna - 1784 - Augusti 81

Illustration av en växt med hängande frukt. Text: "Illustration av en växt med hängande frukt. Text: 'Illustration av en växt med hängande frukt.'"

Redaktionens KRÖNIKA

TRÄDGÅRDSAMATÖRERNAS DAG 6 JUNI

Trädgårdsliv
människorna och deras trädgårdar

En bok utgiven av STA Sällskapet Trädgårdssamatörerna. Boken innehåller artiklar om trädgårdsliv och människorna som odlar dem. Boken är utgiven av STA Sällskapet Trädgårdssamatörerna.

AMATÖRERNAS TRÄDGÅRDSKLUBBS BILDAG I STOCKHOLM

TrädgårdSAMATÖREN

JUBEL-88

I det stora passet, Trädgårdssamatörernas 50-årsjubileum 1988, faller nu bit efter bit på plats. Tidpunkt, pingsthelgen 21-23 maj 1988 och plats, Hageby söder om Stockholm, är sedan länge fastställda. Nu formar sig detaljerna, en efter en, som förläggning, jubileumbankett, symposium, måltider, transporter, växtutställning och växtmarknad samt lotterier och vinster, på ett tillfredställande sätt. Det kunde Allan Hansson, jubileumskommitténs ordförande,

Denna jubileumsskrift distribueras som en bilaga till TA 1:2013 i samband med att Sällskapet Trädgårdssamatörerna firar sitt 75-årsjubileum.

TrädgårdSAMATÖREN

Prisbelönade trädgårdar

En samling av prisbelönade trädgårdar från Trädgårdssamatörernas tävling. Bilderna visar olika typer av trädgårdar, från stora parker till mindre bostadsområden. Texten beskriver de olika typerna av trädgårdar och de priser som utdelats.

Vackra trädgårdar att besöka 1995-99

En samling av vackra trädgårdar som är värt att besöka. Bilderna visar olika typer av trädgårdar, från stora parker till mindre bostadsområden. Texten beskriver de olika typerna av trädgårdar och de priser som utdelats.

TrädgårdSAMATÖREN